Maakohtaiset Ohjeet

Ohjeasiakirja: Afganistan

Huhtikuu 2022

Ohjeasiakirja: Afganistan

Huhtikuu 2022

Käsikirjoitus on valmistunut maaliskuussa 2022

Toimivaltaiset kansalliset viranomaiset eivät ole tehneet tälle käännökselle laatutarkastusta. Jos havaitset, että käännös ei ole kansallisen terminologian mukainen, ota yhteyttä EUAA.

Euroopan unionin turvapaikkavirasto (EUAA) tai kukaan viraston puolesta toimiva henkilö ei ole vastuussa tämän julkaisun sisältämien tietojen mahdollisesta käytöstä.

Luxemburg: Euroopan unionin julkaisutoimisto, 2022

PDF ISBN 978-92-9400-484-0 doi: 10.2847/289 BZ-07-22-999-FI-N

© Euroopan unionin turvapaikkavirasto (EUAA), 2022

Kannen kuva: © iStock (photographer: Keith Binns), 28. tammikuuta 2008

Jäljentäminen on sallittua, kunhan lähde mainitaan. Sellaisten valokuvien tai sellaisen muun materiaalin käyttöön tai jäljentämiseen, joihin EUAA:lla ei ole tekijänoikeutta, on pyydettävä lupa suoraan tekijänoikeuden haltijalta.

Sisällys

Johdanto **5**

Yleisiä huomioita **11**

Vainoa harjoittavat tai vakavaa haittaa aiheuttavat toimijat **12**

Pakolaisasema: erityisprofiileja koskevat ohjeet **17**

Alustavia huomioita 17

Profiilit 18

Toissijainen suojelu **36**

Aseman määrittelyä koskevan direktiivin 15 artiklan a alakohta 36

Aseman määrittelyä koskevan direktiivin 15 artiklan b alakohta 37

Aseman määrittelyä koskevan direktiivin 15 artiklan c alakohta 39

Suojelun tarjoajat **43**

Sisäisen suojelun vaihtoehto **46**

Poissulkeminen **48**

Rikos rauhaa vastaan, sotarikos tai rikos ihmisyyttä vastaan 49

Törkeä (epäpoliittinen) rikos 50

Yhdistyneiden kansakuntien tarkoitusperien ja periaatteiden vastaiset teot 51

Vaaraksi jäsenvaltion yhteiskunnalle tai turvallisuudelle 52

Lyhenteet **53**

Johdanto

Tämä ohjeasiakirja on tiivistelmä Afganistanista tehdystä yhteisestä analyysistä, ja asiakirja tulee lukea yhdessä sen kanssa. ”Maakohtaiset ohjeet: Afganistan” -julkaisu on saatavana kokonaisuudessaan osoitteessa https://euaa.europa.eu/country-guidance-afghanistan-2022

Maakohtaiset ohjeet on laadittu EUAA:n perustamisasetuksen (EU) N:o 2021/2303 11 artiklan([1]) mukaisesti. Maakohtaiset ohjeet pohjautuvat alkuperämaan tilannetta koskevaan yhteisarvioon, jonka EU:n jäsenvaltioiden poliittisia asioita käsittelevät johtavat virkamiehet ovat tehneet nykyisen EU-lainsäädännön ja Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaisesti.

Näistä ohjeista huolimatta jäsenvaltioilla on velvollisuus tutkia jokainen kansainvälistä suojelua koskeva hakemus yksilöllisesti, objektiivisesti ja puolueettomasti. Kukin päätös pitää tehdä hakijan yksilöllisten olosuhteiden ja Afganistanissa päätöshetkellä vallitsevan tilanteen perusteella sekä useista asianmukaisista lähteistä hankittujen täsmällisten ja ajantasaisten maakohtaisten tietojen mukaan (turvapaikkamenettelydirektiivin 10 artikla).

Tässä asiakirjassa esitetty analyysi ja annetut ohjeet eivät ole tyhjentäviä.

Miksi maakohtaiset ohjeet on laadittu?

Maakohtaiset ohjeet on tarkoitettu politiikan- ja päätöksentekijöiden työkaluksi yhteiseurooppalaisen turvapaikkajärjestelmän yhteydessä. Niiden tarkoituksena on auttaa virkamiehiä Afganistanista tulleiden hakijoiden kansainvälistä suojelua koskevien hakemusten tarkastelussa ja edistää päätöksentekokäytäntöjen yhdentymistä jäsenvaltioiden kesken.

Euroopan unionin neuvosto sopi 21. huhtikuuta 2016 muodostavansa Euroopan unionin turvapaikkaviraston (EUAA) koordinoiman johtavan tason politiikkaverkoston, johon kuuluvat kaikki jäsenvaltiot ja jonka tehtävänä on tehdä tärkeimpien alkuperämaiden tilanteen

([1]) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/2303, annettu 15 päivänä joulukuuta 2021, Euroopan unionin turvapaikkavirastosta ja asetuksen (EU) N:o 439/2010 kumoamisesta, saatavana osoitteessa https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/2303/oj.

yhteisarviointi ja tulkinta.[2] Verkosto tukee EU-tason politiikan kehittämistä yleisten alkuperämaatietojen perusteella tulkitsemalla näitä tietoja yhdessä turvapaikkasäännöstön asianmukaisten säännösten valossa ja ottaen huomioon EUAA:n koulutusaineiston ja käytännön oppaiden sisällön soveltuvin osin. Yhteisen analyysin ja ohjeistuksen laatiminen on nyt sisällytetty EUAA:n toimeksiantoon keskeiseksi osa-alueeksi, ja sitä säännellään tällä hetkellä EUAA-asetuksen 11 artiklan nojalla.

Mitä ohjeasiakirjaan sisältyy?

Ohjeasiakirjassa tiivistetään yhteisen analyysin **päätelmät** selkeästi, ja lisäksi siinä annetaan käytännön ohjeita yksittäistapausten analysointiin. Se on siis tiivistelmä julkaisusta Maakohtaiset ohjeet:Afganistan.

Koko julkaisu Maakohtaiset ohjeet: Afganistan sisältää myös toisen, yksityiskohtaisemman osan eli **yhteisen analyysin**. Yhteisessä analyysissä määritellään lainsäädännön, oikeuskäytännön ja horisontaalisen ohjeistuksen mukaiset olennaiset seikat, tiivistetään saatavilla olevien alkuperämaatietojen mukainen asiaperusta ja analysoidaan kyseisen alkuperämaan tilannetta näiden tietojen pohjalta.

Yhteinen analyysi on saatavana osoitteessa https://euaa.europa.eu/country-guidance-afghanistan-2022.

Tässä ohjeasiakirjassa on linkkejä yhteisen analyysin asianmukaisiin osiin (jotka ovat englanniksi).

(2) Euroopan unionin neuvosto, neuvoston 3461. kokouksen tulos, 21.4.2016, 8065/16, saatavana osoitteessa http://www.consilium.europa.eu/media/22682/st08065en16.pdf.

Mikä on tämän päivityksen soveltamisala?

Tällä ohjeasiakirjan versiolla päivitetään ja korvataan julkaisu ”Maakohtaiset ohjeet: Afganistan” (marraskuu 2021).

Se on kohdennettu päivitys, jossa keskitytään Talebanin valtaannousun jälkeisinä ensimmäisinä kuukausina tapahtuneisiin merkittäviin muutoksiin. Vaikka tiedot tietyistä aiheista ovatkin jääneet vähäisiksi ja/tai ristiriitaisiksi tätä päivitystä laadittaessa, yhteinen analyysi ja ohjeet on pyritty antamaan siinä laajuudessa kuin se on tällä hetkellä mahdollista. On otettava huomioon, että alkuperämaatiedot, joihin tässä asiakirjassa viitataan, rajoittuvat tapahtumiin ennen joulukuun 8. päivää 2021. Myös lisätiedot naisten liikkumisvapautta koskevista rajoituksista, jotka hyveen edistämisen ja paheen estämisen ministeriö asetti 26. joulukuuta 2021, on otettu huomioon. Lukijalle muistutetaan, että päätöksenteon aikaan saatavilla olevat, asiaan liittyvät ja ajankohtaiset alkuperämaatiedot on otettava aina huomioon.

EUAA ja jäsenvaltiot seuraavat yhdessä maan tilanteen kehittymistä sekä tarkistavat ja päivittävät säännöllisesti Afganistania koskevia ohjeita.

Ovatko nämä ohjeet sitovia?

Maakohtaiset ohjeet eivät ole sitovia. EUAA-asetuksen 11 artiklan mukaisesti jäsenvaltioiden on otettava yhteinen analyysi ja ohjeistus huomioon tutkiessaan kansainvälistä suojelua koskevia hakemuksia, sanotun kuitenkaan rajoittamatta niiden toimivaltaa tehdä päätös yksittäisistä hakemuksista.

Ketkä osallistuivat näiden maakohtaisten ohjeiden laatimiseen?

Tämä asiakirja on maakohtaisista ohjeista vastaavan verkoston tekemän yhteisarvioinnin tulos. Verkoston työtä tukivat valituista kansallisista asiantuntijoista koostuva suunnittelutyöryhmä ja EUAA. Euroopan komissio ja UNHCR antoivat tähän prosessiin arvokkaan panoksensa.

Maakohtaisista ohjeista vastaava verkosto viimeisteli ohjeasiakirjan ja siihen liittyvän yhteisen analyysin maaliskuussa 2022, ja EUAA:n hallintoneuvosto hyväksyi ne huhtikuussa 2022.

Mitä oikeudellista kehystä sovelletaan?

Sovellettavan oikeudellisen kehyksen kannalta yhteinen analyysi ja ohjeasiakirja perustuvat Geneven yleissopimukseen vuodelta 1951 ([3]) ja aseman määrittelyä koskevaan direktiiviin ([4]) sekä Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöön. Tarvittaessa otetaan huomioon myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntö.

Mitä kansainvälisen suojelun myöntämistä koskevia ohjeita otetaan huomioon?

Tässä analyysissa sovellettava horisontaalinen ohjekehys perustuu ensisijaisesti seuraaviin yleisohjeisiin:

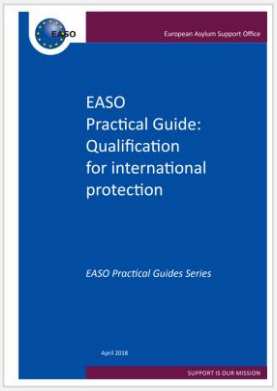

EUAA:n käytännön opas: Kansainvälisen suojelun myöntäminen

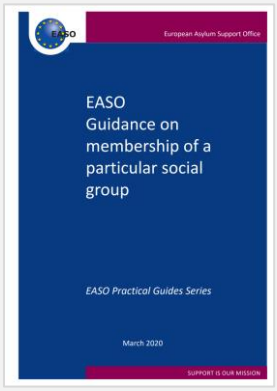

EUAA:n ohjeet tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisesta

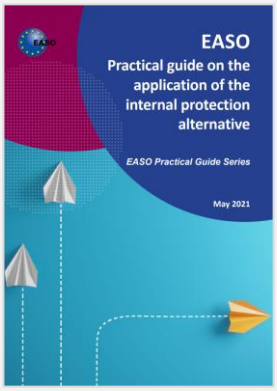

EUAA:n käytännön opas vaihtoehtoisen sisäisen suojelun käytöstä

EUAA:n käytännön opas: Poissulkeminen

Nämä ja muita asiaan liittyviä EUAA:n käytännön työkaluja on osoitteessa https://euaa.europa.eu/practical-tools-and-guides.

([3]) Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokous, pakolaisten oikeusasemaa koskeva vuoden 1951 Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimus ja pakolaisten oikeusasemaa koskeva vuoden 1967 pöytäkirja.

([4]) Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2011/95/EU, annettu 13 päivänä joulukuuta 2011, vaatimuksista kolmansien maiden kansalaisten ja kansalaisuudettomien henkilöiden määrittelemiseksi kansainvälistä suojelua saaviksi henkilöiksi, pakolaisten ja henkilöiden, jotka voivat saada toissijaista suojelua, yhdenmukaiselle asemalle sekä myönnetyn suojelun sisällölle.

Tämän asiakirjan viimeistelyn aikaan saatavilla olleet asiaan liittyvät UNHCR:n ohjeet ja erityisesti UNHCR:n ohjeistus Afganistanista tulleiden turvapaikanhakijoiden kansainvälisen suojelun tarpeiden arviointiin ([5]) on myös otettu huomioon ([6]).

Mitä alkuperämaatietoja on käytetty?

EUAA:n maakohtaisia ohjeita ei tule pitää, niitä ei saa käyttää eikä niihin saa viitata alkuperämaatietojen lähteinä. Tähän asiakirjaan sisältyvät tiedot perustuvat EUAA:n alkuperämaatietoja koskeviin raportteihin ja eräissä tapauksissa muihin lähteisiin, kuten viitetiedoista käy ilmi. Toisin kuin maakohtaiset ohjeet, nämä ovat alkuperämaatietojen lähteitä ja niihin voidaan viitata sen mukaisesti.

Tämä päivitys perustuu seuraaviin äskettäin saatuihin alkuperämaatietoihin:

EUAA:n alkuperämaatietoja koskeva raportti: Afganistan, turvallisuustilanne (kesäkuu 2021)

EUAA:n alkuperämaatietoja koskeva raportti: Afganistan, turvallisuustilanteen päivitys (syyskuu 2021)

EUAA:n alkuperämaatietoja koskeva raportti: Afghanistan, Country focus (tammikuu 2022)

Tämän ohjeistuksen on katsottava olevan voimassa niin kauan kuin tämänhetkiset tapahtumat ja kehityskulut ovat kyseisissä alkuperämaatietoja koskevissa raporteissa mainittuna viiteajanjaksona havaittujen suuntausten ja kehityssuuntien mukaisia. Uudet kehityskulut, jotka aiheuttavat huomattavia muutoksia ja johtavat uusiin suuntauksiin, voivat vaikuttaa tässä ohjeistuksessa esitettyyn arviointiin. EUAA:n alkuperämaatietoja koskevia raportteja ja

([5]) UNHCR, Guidance Note on the International Protection Needs of People Fleeing Afghanistan, February 2022, saatavana osoitteessa https://www.refworld.org/docid/61d851cd4.html.

([6]) YK:n pakolaisvaltuutetun käsikirja ja ohjeet pakolaisaseman määrittelyä koskevista menettelyistä ja kriteereistä vuoden 1951 yleissopimuksen ja vuoden 1967 pakolaisasemaa koskevan pöytäkirjan mukaisesti, muut ohjeet, poliittiset asiakirjat ja YK:n pakolaisvaltuutetun toimeenpanevan komitean ja pysyvän komitean päätelmät ovat osoitteessa https://www.refworld.org/rsd.html.

maakohtaisia ohjeita pyritään päivittämään säännöllisesti, jotta tällaiset merkittävät muutokset voidaan ottaa niissä huomioon. Yksittäisiä hakemuksia on aina arvioitava uusimpien saatavilla olevien alkuperämaatietojen pohjalta.

EUAA:n alkuperämaatietoja koskevat raportit ovat saatavilla osoitteessa https://euaa.europa.eu/country-reports.

Miten maakohtaiset ohjeet auttavat kansainvälisestä suojelusta tehtyjen hakemusten yksilöllisessä arvioinnissa?

Ohjeasiakirja ja yhteinen analyysi on laadittu yksittäisen kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen tarkastelun vaiheiden mukaisesti. Tässä asiakirjassa tarkastellaan aseman määrittelyä koskevan direktiivin mukaisia seikkoja ja annetaan yleisarvio alkuperämaan tilanteesta sekä ohjeet asianmukaisista yksilöllisistä olosuhteista, jotka pitää ottaa huomioon.

Lisätietoja ja muita saatavana olevia maakohtaisia ohjeita on osoitteessa https://euaa.europa.eu/asylum-knowledge/country-guidance

Yleisiä huomioita

Uusin päivitys: Huhtikuu 2022

Tätä kirjoitettaessa Afganistanin tilanne muuttuu koko ajan, ja siksi kansainvälisestä suojelusta on joissakin tapauksissa erityisen vaikea tehdä lopullista arviota. Seuraavat seikat voidaan kuitenkin mainita:

Afganistanissa on tätä kirjoitettaessa meneillään siirtymäkausi. Vielä ei siis tiedetä, minkä tyyppiseksi Talebanin valtio ja hallinto vakiintuvat jatkossa, ja siksi on monia siihen liittyviä kysymyksiä, joihin on vaikea antaa varmaa vastausta tässä vaiheessa.

Vaikka Talebanin tulevaa toimintaa on vaikea ennustaa, aiemmin Talebanin kohteena olleiden väestöryhmien riski on voinut kasvaa, kun otetaan huomioon, mihin tämä toimija kykenee, ja se, että sen hallinnassa olevien alueiden määrä on kasvanut.

Mielivaltaista väkivaltaa katsotaan olevan maassa huomattavasti vähemmän kuin aikaisemmin (ennen Talebanin valtaantuloa). Mielivaltaisen väkivallan tulevaa riskiä missä tahansa maan alueella pitää kuitenkin aina arvioida sekä kyseisen alueen että koko maan dynamiikkaa koskevien uusimpien tietojen perusteella.

Luotettavaa raportointia koskevat rajoitukset tulee myös ottaa huomioon, sillä Afganistanista tai maan tietyistä osista saadaan todennäköisesti liian vähän tietoa.

On edelleen epäselvää, miten Taleban suhtautuu Afganistanista lähteviin ihmisiin ja miten se mahdollisesti kohtelee heitä.

Lisätietoa on yhteisessä analyysissä.

Vainoa harjoittavat tai vakavaa haittaa aiheuttavat toimijat

Uusin päivitys: Huhtikuu 2022

Vaarat, joille jonkin maan väestö tai väestön osa on yleisesti alttiina, eivät tavallisesti itsessään aiheuta henkilökohtaista uhkaa, joka täyttäisi vakavan haitan edellytykset (aseman määrittelyä koskevan direktiivin johdanto-osan 35 kappale). Yleensä vainon tai vakavan haitan on aiheuduttava jonkin toimijan käyttäytymisestä (aseman määrittelyä koskevan direktiivin 6 artikla).

Aseman määrittelyä koskevan direktiivin 6 artiklan mukaan vainoa harjoittavia tai vakavaa haittaa aiheuttavia toimijoita voivat olla seuraavat:

Kuva 1. Vainoa harjoittavat tai vakavaa haittaa aiheuttavat toimijat.

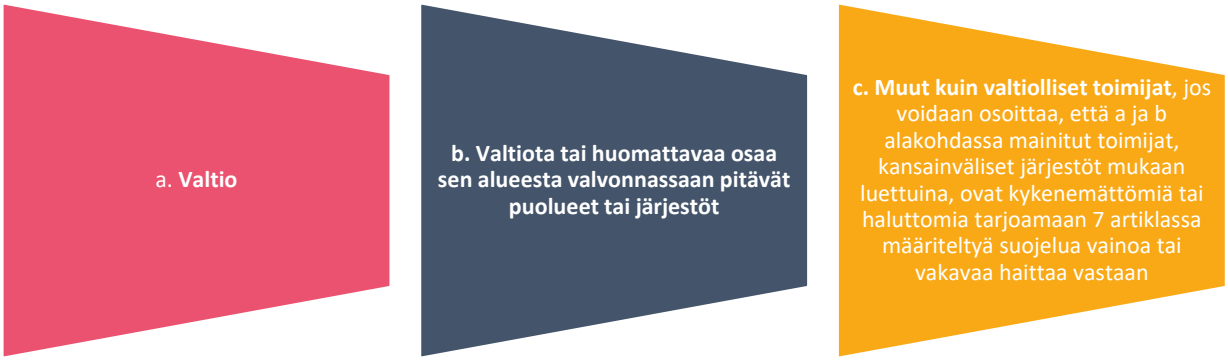

Lisätietoa on yhteisessä analyysissä.

Tässä osassa on ohjeita pääasiallisista toimijoista, jotka harjoittavat vainoa tai aiheuttavat vakavaa haittaa Afganistanissa. Luettelo ei ole tyhjentävä.

- **Taleban:** Vuosia kestäneen kapinoinnin ja joillakin alueilla varjohallituksena toimimisen jälkeen Taleban otti maan haltuunsa kesällä 2021. Talebanin taistelijat saapuivat 15. elokuuta 2021 pääkaupunkiin ja ottivat sen tarkastuspisteet haltuunsa. Talebanin johtajat saapuivat presidentin palatsiin, puhuivat seuraavana päivänä medialle ja julistivat sodan päättyneeksi. Elokuun 19. päivänä Talebanin virallinen tiedottaja julisti, että Afganistanin islamilainen emiirikunta on luotu. Tätä nimeä käytetään myös muissa julkisissa ilmoituksissa. Taleban ilmoitti myös väliaikaishallinnon jäsenistä. Kaikki väliaikaishallintoon nimitetyt henkilöt kuuluvat Taleban-liikkeeseen, ja monet heistä palvelivat hallinnossa 1990-luvulla. Hallitus koostui useista henkilöistä, jotka ovat YK:n turvallisuusneuvoston pakoteluettelossa. Lokakuussa 2021 Taleban ilmoitti hallitsevansa koko Afganistanin

aluetta. Kahden viime vuosikymmenen aikana Talebanin on raportoitu hyökkäävän tahallisesti ja mielivaltaisesti siviilikohteisiin. Raporteissa kerrottiin Afganistanin hallitukseen ja ulkomaisiin asevoimiin liittyvien henkilöiden, toimittajien, ihmisoikeusaktivistien, uskonnollisten johtajien ja muiden henkilöiden kohdennetuista tapoista. Rinnakkainen oikeusjärjestelmä, jota Taleban on käyttänyt, perustuu *šarian* ankaraan tulkintaan, mikä johtaa teloituksiin ja muihin julmiksi, epäinhimillisiksi ja halventaviksi katsottuihin rangaistuksiin, joita ovat esimerkiksi ruumiilliset rangaistukset. Talebanin on myös raportoitu kiduttavan vankejaan.

Valtaantulon jälkeen raportoitiin, että Talebanin taistelijat kohdistivat siviileihin ja toimittajiin väkivaltaa, tekivät järjestelmällisesti kotietsintöjä ja ryhtyivät vastatoimiin, vaikka kaikille edellisessä hallinnossa työskennelleille oli myönnetty yleinen armahdus. Lisäksi on raportoitu, että Talebanin taistelijat ovat määränneet siviileille ruumiillisia rangaistuksia ja esimerkiksi ruoskineet henkilöitä, joita on epäilty varkaiksi. Jäi epäselväksi, tuomitsiko maan johto nämä toimet vai johtuivatko ne kurin tai valvonnan puutteesta komentoketjussa. Talebanin taistelijoilla oli tiettävästi mahdollisuus toimia oma-aloitteisesti, koska siitä ei vaikuttanut tulevan rangaistusta tai muita seuraamuksia.

Talebania on syytetty myös vangittuihin vastarintataistelijoihin ja siviileihin kohdistuvista ihmisoikeusloukkauksista niinä viikkoina, kun taisteluja käytiin Panjshirissa, ja sen jälkeen, sekä niitä henkilöitä vastaan, joiden väitetään kuuluvan ISIL-K:hon, Nangarharissa ja muissa osissa maata.

Lisätietoa on yhteisessä analyysissä.

- **Aiemmat valtiolliset toimijat ja Talebanin vastustus:** Aiempiin Afganistanin valtiollisiin toimijoihin kuului **Afganistanin kansallisten turvallisuusjoukkojen** ja kolmen muun valtiovallan (toimeenpano-, lainsäädäntö- ja tuomiovallan) viranomaisten edustajia.

  Afganistanin viranomaisten ja niihin liittyvien henkilöiden on raportoitu tehneen monenlaisia ihmisoikeusloukkauksia. On raportoitu ilman oikeudenkäyntiä toteutetuista teloituksista, tahdonvastaisista katoamisista, mielivaltaisista pidätyksistä, sieppauksista, ryöstöistä, varastelusta, kidutuksesta ja huonosta kohtelusta. Lisäksi Afganistanin kansallinen poliisi on osallistunut kiristykseen ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen, etenkin tärkeiden salakuljetusreittien lähellä. Afganistanin turvallisuusjoukkojen ja etenkin Afganistanin paikallispoliisin on havaittu värväävän poikia ja käyttävän heitä seksuaalisesti hyväkseen (*bacha bazi*). Myös tyttöjä käytetään seksuaalisesti hyväksi.

  Lukuisia **hallitusta kannattavia puolisotilaallisia joukkoja** taisteli hallituksen puolella Talebania ja ISIL-K:ta vastaan. Tällaisiin puolisotilaallisiin joukkoihin sisältyi kansallisia kapinaliikkeitä, joista käytettiin myös nimitystä kansannousujoukot, yhteisöllinen

puolustusaloite, Kandaharin iskujoukot, Paktikan afgaanivartijat, Khostin suojelujoukot sekä Paktyan, Paktikan ja Ghaznin maakuntien Shaheen-joukot. Talebanin viimeisen, kesällä tapahtuneen hyökkäyksen jälkeen nämä puolisotilaalliset joukot eivät pystyneet vastustamaan Talebanin joukkoja, ja ne hajosivat pian tai liittyivät Talebaniin.

Talebanin valtaantulon jälkeen Panjshirissa syntyi vastarintajärjestö nimeltä **kansallinen vastarintaliike**. Kansallinen vastarintaliike koostuu puolisotilaallisten joukkojen taistelijoista ja aiemman hallituksen sotilaista, jotka ovat lojaaleja aiemmalle hallinnolle ja vastustavat Talebanin valtaa. Ryhmä hallitsi Panjshirin laaksoa, jossa vastarintajoukkojen ja Talebanin välillä oli aseellisia yhteenottoja. On kuitenkin epäselvää, taistellaanko siellä yhä. Taleban ilmoitti 6. syyskuuta 2021, että Panjshir oli vallattu, vaikka Ahmed Massoud väitti taistelun olevan yhä käynnissä.

Lisätietoa on yhteisessä analyysissä.

- **Haqqani-verkosto:** Haqqani-verkosto on YK:n nimeämä terroristijärjestö. Helmikuussa 2021 UNAMA ilmoitti, että Haqqani-verkosto toimii Talebanin johdolla ja seuraa enimmäkseen Talebanin politiikkaa ja ohjeita. Ryhmää kuvailtiin ”Talebanin tappavaksi haaraksi”.

  Haqqani-verkoston uskotaan olleen vastuussa monitahoisista hyökkäyksistä, joita tehtiin Kabulin taajaan asutetuille alueille kapinan aikana. Verkosto teki tiettävästi yhteistyötä ja piti tiivistä yhteyttä al-Qaidan kanssa Yhdysvaltojen kanssa tehdystä sopimuksesta huolimatta. Talebanin valtaantulon jälkeen lähteet viittasivat myös siihen, että al-Qaidan ja verkoston välillä on tiettävästi yhteyksiä. Raporttien mukaan myös Haqqani ja ISIL-K toimivat yhdessä hyökäten muun muassa Afganistanin presidentin virkaanastujaisiin ja sikhitemppeliin Kabulissa maaliskuussa 2020.

  Kun Taleban ilmoitti 7. syyskuuta väliaikaishallituksesta, verkoston johtaja Sirajuddin Haqqani nimitettiin sisäministeriksi.

  Lisätietoa on yhteisessä analyysissä.

- **Khorasanin maakunnan islamilaisvaltio (ISIL-K):** ISIL-K on usean maan alueella toimiva salafi-jihadistinen järjestö ja YK:n nimeämä terroristijärjestö, jolla on siteitä paikallisryhmien toimintaan. Deborah Lyonsin (Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteerin Afganistanin-erityisedustaja ja UNAMA-avustusoperaation johtaja) marraskuussa 2021 laatiman rapotin mukaan ISIL-K on muuttunut yhä aktiivisemmaksi: sen tekemien iskujen määrä on lisääntynyt siten, että kun niitä vuonna 2020 oli 60, vuonna 2021 niitä oli 334, ja ISIL-K on myös saanut jalansijaa kaikissa maakunnissa. Toisen lähteen mukaan ISIL-K:lla oli vahva asema Afganistanin itäosissa (Nangarharin ja Kunarin maakunnat) sekä Kabulissa ja Afganistanin pohjoisosissa. ISIL-K ei tiettävästi kuitenkaan hallitse mitään aluetta

Afganistanissa, ja on yhä epäselvää, millainen operatiivinen kapasiteetti ryhmällä on koko maassa.

Afganistanissa arvioidaan olevan noin 4 000 ISIL-K:n taistelijaa. Melko pienen mutta koko ajan kasvavan määrän Afganistanin tiedustelupalvelun ja sotilaallisten eliittiyksiköiden entisiä jäseniä arvellaan liittyneen ISIL-K:hon vastustaakseen Talebania. ISIL-K:n on myös raportoitu ”ottaneen yhteyttä heimoihin ja muihin ryhmiin rekrytoidakseen taistelijoita niiden riveistä samalla, kun se on pyrkinyt kitkemään vääräuskoisuutta maltillisten salafistien keskuudesta”. On pelätty, että ISIL-K voisi rekrytoida Afganistanista käsin toimivia vierastaistelijoita Keski-Aasiasta ja Pakistanista sekä myös Talebaniin pettyneitä sen entisiä jäseniä. Talebanin on raportoitu tehneen hyökkäyksiä ISIL-K:ta vastaan, pidättäneen ISIL-K:n jäseniä ja estäneen sen iskuja, ja ISIL-K:n jäsenten uskotaan antautuneen Talebanille Nangarharissa useissa tilanteissa marraskuussa 2021.

ISIL-K:n on kerrottu toteuttaneen sarjan kohdennettuja tappoja jotakuinkin kesästä 2020 alkaen, ja se on jatkanut niitä Talebanin valtaantulon jälkeen suurin piirtein samassa mittakaavassa. ISIL-K:n on sanottu käyttäneen viime aikoihin asti ”samaa iske ja irti -taktiikkaa”, jota Taleban harjoitti Afganistanin edellistä hallitusta vastaan, ja tehneen myös tienvarsipommi-iskuja ja kohdennettuja tappoja. Turvallisuusvälikohtauksia raportoitiin tapahtuneen etenkin pohjoisissa ja eteläisissä maakunnissa. Iskuja kerrottiin tehdyn erityisesti Nangarharin maakunnassa, jota pidetään ISIL-K:n vahvana kannatusalueena, ja sen pääkaupungissa Jalalabadissa.

Ryhmä on säilyttänyt kykynsä tehdä terroristihyökkäyksiä Kabuliin ja muihin suurkaupunkeihin, ja se väitti hyökänneensä Kabulin kansainväliselle lentokentälle 26. elokuuta 2021, jolloin yli 170 henkilöä kuoli. ISIL-K otti vastuulleen myös muita samassa kaupungissa tapahtuneita välikohtauksia, esimerkiksi useita autopommi-iskuja sekä sotilassairaalaan marraskuussa 2021 tehdyn iskun.

ISIL-K jatkoi iskujensa kohdistamista šiiamuslimiyhteisöön (hazara-vähemmistöön). Lokakuussa 2021 ISIL-K teki mittavia iskuja šiialaisten (hazaroiden) moskeijoihin Kunduzissa ja Kandaharissa. Näissä iskuissa kuoli ainakin 119 ihmistä ja 220 ihmistä haavoittui.

Lisätietoa on yhteisessä analyysissä.

- **Al Qaida:** Al Qaida on ylikansallinen, ääriuskonnollinen salafi-jihadistijärjestö, jonka YK on nimennyt terroristiryhmäksi. Lähteiden mukaan se on rajoitetusti läsnä Afganistanissa ja toimii enimmäkseen muiden aseellisten ryhmien, erityisesti Talebanin, alaisuudessa. Lähteet ilmoittivat vuoden 2021 puolivälissä, että Taleban ja al-Qaida pysyivät tiiviisti rinnakkain eivätkä osoittaneet mitään siteiden rikkoontumiseen viittaavaa Dohan

sopimuksen luomista odotuksista huolimatta. Talebanin valtaantulon jälkeen lähteet viittasivat myös siihen, että al-Qaidan ja Haqqani-verkoston välillä on tiettävästi yhteyksiä. On myös ilmoitettu, että merkittävä osa al-Qaidan johdosta on asettunut Afganistanin ja Pakistanin raja-alueelle.

UNAMAn mukaan ennen Talebanin valtaantuloa al-Qaida järjesti enimmäkseen koulutusta, mm. ase- ja räjähdekoulutusta, ja antoi mentorointia, ja sen on sanottu osallistuvan Talebanin sisäisiin keskusteluihin liikkeen suhteista muihin jihadistiryhmiin. Järjestö on myös ottanut vastuun lukuisista Afganistanissa tapahtuneista hyökkäyksistä, joissa on kuollut Afganistanin kansallisten turvallisuusjoukkojen (ANSF) sotilaita ja poliiseja. Joidenkin lähteiden mukaan al-Qaida on edelleen uhka Afganistanissa. On kuitenkin todettu, ettei ryhmällä ollut organisatorisia valmiuksia hyödyntää Talebanin voittoa. Arvioiden mukaan al-Qaidan jäsenmäärä Afganistanissa vaihtelee muutamasta tusinasta 500 ihmiseen.

Lisätietoa on yhteisessä analyysissä.

- Afganistanissa toimii **lukuisia ulkomaisia terroristiryhmiä ja taistelijoita**. Itäisissä Kunarin, Nangarharin ja Nuristanin maakunnissa sijaitseviin pääryhmiin kuuluvat **Tehrik-e Taliban Pakistan** (johon sisältyy lukuisia löyhiä sirpaleryhmiä), **Jaish-e Momammed** ja **Lashkar-e Tayyiba,** jotka toimivat Afganistanin Talebanin alaisuudessa ja ovat osallistuneet (aiempiin) valtion viranomaisiin ja muihin kohdistuneisiin murhiin. Afganistanin pohjoisosissa on myös ulkomaisia keskiaasialaisten ja uiguurien muodostamia terroristiryhmiä ja puolisotilaallisia joukkoja, joiden taistelijat ovat uzbekkeja, tadžikkeja ja turkmeneita. Näitä ryhmiä ovat **Itä-Turkistanin islamilainen liike**, **Uzbekistanin islamilainen liike** (eli Jundullah), **Jamaat Ansarullah Tajikistan, Lashkar-e Islam ja Salafistiryhmä**, ja tiettävästi ne ovat merkittävä uhka.

Lisätietoa on yhteisessä analyysissä.

- Tietyissä tilanteissa vainoa tai vakavaa haittaa aiheuttavia **muita kuin valtiotoimijoita** ovat myös klaanit, heimot, (paikallisesti) vaikutusvaltaiset henkilöt, sukulaiset (esim. hlbtiq-ihmiset, ”kunniaväkivalta”) tai rikollisryhmät (esim. sieppaus lunnaiden saamiseksi) yms.

Lisätietoa on yhteisessä analyysissä.

Pakolaisasema: erityisprofiileja koskevat ohjeet

Alustavia huomioita

Uusin päivitys: Huhtikuu 2022

Kaikkien aseman määrittelyä koskevan direktiivin mukaisten pakolaismääritelmän edellytysten pitää täyttyä, jotta hakija katsotaan pakolaiseksi:

Aseman määrittelyä koskevan direktiivin 2 artiklan d alakohta
Määritelmät

”Pakolaisella” tarkoitetaan kolmannen maan kansalaista, jolla on perusteltua aihetta pelätä joutuvansa vainotuksi rodun, uskonnon, kansallisuuden, poliittisten mielipiteiden tai tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen vuoksi ja joka oleskelee kansalaisuusmaansa ulkopuolella ja on kykenemätön tai kyseisen pelon johdosta haluton turvautumaan sanotun maan suojaan, ja kansalaisuudetonta henkilöä, joka oleskelee entisen pysyvän asuinmaansa ulkopuolella edellä mainittujen seikkojen tähden ja on kykenemätön tai sanotun pelon vuoksi haluton palaamaan sinne ja jota 12 artikla ei koske;

Aseman määrittelyä koskevan direktiivin 9 artiklassa kuvataan, miten ”vaino” pitää arvioida.

Aseman määrittelyä koskevan direktiivin 10 artiklassa selvitetään tarkemmin vainon eri syyt (rotu, uskonto, kansallisuus, poliittinen mielipide tai tiettyyn yhteiskuntaryhmään kuuluminen). Näiden syiden ja vainon tai suojelun puutteen välinen yhteys on vahvistettava, jotta hakija saa pakolaisaseman.

Ohjeet hakijoiden profiileista, jotka perustuvat heidän henkilökohtaisiin piirteisiinsä tai tiettyihin (esim. poliittisiin, etnisiin, uskonnollisiin) ryhmiin kuulumiseen, ovat jäljempänä.

Jokainen hakemus edellyttää yksilöllistä arviointia. Siinä tulee ottaa huomioon hakijan yksilölliset olosuhteet ja merkitykselliset alkuperämaatiedot. Tekijöitä, jotka on otettava huomioon arvioinnissa, ovat esimerkiksi seuraavat:

- hakijan kotiseutu, mahdollisen vainoajan olemassaolo tai kyky ottaa kyseinen henkilö kohteeksi;
- hakijan toiminnan luonne (koetaanko se kielteisenä ja/tai katsotaanko sellaiseen toimintaan osallistuvat henkilöt vainoajan ensisijaisiksi kohteiksi);
- hakijan näkyvyys (eli miten todennäköisesti hakija on mahdollisen vainoajan tiedossa tai tunnistettavissa), hakijan ei kuitenkaan tarvitse olla yksilöllisesti mahdollisen vainoajan tunnistettavissa, kunhan hänen vainon pelkonsa on perusteltua;

- hakijan käytettävissä olevat resurssit vainon välttämiseksi (esim. suhde vaikutusvaltaisiin henkilöihin);
- jne.

Se seikka, että hakija on jo joutunut vainotuksi tai että häntä on suoraan uhattu vainolla, on vakava osoitus hakijan perustellusta pelosta, jollei ole perusteltua syytä olettaa, ettei tämä vaino tai vakava haitta tule toistumaan (aseman määrittelyä koskevan direktiivin 4 artiklan 4 kohta).

Lisätietoa on yhteisessä analyysissä.

Profiilit

Tässä osassa käsitellään eräiden afgaanihakijoiden profiileja, joita EU:n jäsenvaltioissa on tullut vastaan hakemusten käsittelyssä. Siinä esitetään yleispäätelmiä profiileista ja annetaan ohjeita olosuhteista, jotka on otettava huomioon yksilöllisissä arvioinneissa. Jotkin profiilit on jaettu edelleen alaprofiileihin, joiden osalta riskianalyysi ja/tai vainon syy-yhteys johtavat eri päätelmiin. Profiilia vastaava numero ja linkki vastaavaan numeroon yhteisessä analyysissä annetaan aina tarkistuksen helpottamiseksi.

Kutakin profiilia koskevia päätelmiä pitää tarkastella antamatta niiden vaikuttaa hakijan väitteiden uskottavuuden arviointiin.

Kun jäljempänä olevaa taulukkoa luetaan, on syytä muistaa seuraavat seikat:

- Yksittäinen hakija voi kuulua **useampaan profiiliin** kuin tähän ohjeasiakirjaan sisältyy. Suojelun tarve, joka liittyy tällaisiin olosuhteisiin, on tutkittava perusteellisesti.
- **Riskianalyysi**-kappaleissa keskitytään riskin tasoon ja joihinkin merkittäviin olosuhteisiin, jotka vaikuttavat riskiin. Lisäohjeita siitä, voidaanko toiminta määritellä vainoksi, on yhteisen analyysin vastaavissa osissa.
- Jäljempänä olevassa taulukossa on yhteenveto eri profiileja ja alaprofiileja koskevista päätelmistä, ja taulukko on tarkoitettu käytännön apuvälineeksi hakemuksia käsitteleville virkamiehille. Alaprofiileista on annettu esimerkkejä, joissa riskit ovat erilaisia ja olosuhteet voivat suurentaa tai pienentää riskiä. Nämä **esimerkit eivät kuitenkaan ole tyhjentäviä**, ja niitä on tarkasteltava kaikkien yksittäistapaukseen liittyvien olosuhteiden valossa.
- **Henkilöillä, jotka ovat kuuluneet aikaisemmin tiettyyn profiiliin**, tai tiettyyn profiiliin kuuluvan henkilön **perheenjäsenillä** voi olla

suojelutarpeita, jotka ovat samankaltaisia kuin kyseisessä profiilissa esitetyt tarpeet. Tätä ei ole mainittu suorasanaisesti jäljempänä olevassa taulukossa, mutta se tulee ottaa huomioon yksilöllisessä arvioinnissa.

- **Mahdollinen yhteys** -kappaleissa osoitetaan vainon ja sen syiden välinen mahdollinen syy-yhteys aseman määrittelyä koskevan direktiivin 10 artiklan mukaisesti. Yhteisen analyysin osissa annetaan lisäohjeita siitä, onko vainon syy-yhteys todennäköinen tai voidaanko se osoittaa todeksi tapauksen yksilöllisten olosuhteiden perusteella.

- Joissakin profiileissa yhteys voi olla myös vainolta **suojelun puuttuminen** sekä yksi tai useampi syy, joka on esitetty aseman määrittelyä koskevan direktiivin 10 artiklassa (aseman määrittelyä koskevan direktiivin 9 artikla 3 kohta).

2.1 Afganistanin aiempaan hallitukseen kuuluneet henkilöt

Uusin päivitys: Huhtikuu 2022

Riskianalyysi: Tähän profiiliin kuuluvien henkilöiden riskin arviointi on vaikeaa, koska tiedot Talebanin toimintaperiaatteista ja eroista siinä, noudattavatko Talebanin jalkaväensotilaat Talebanin keskusjohdon antamia määräyksiä, ja alueellisista eroista ovat ristiriitaisia ja niitä on vähän.

Aiemman vainoa ja jatkuvaa kohteeksi ottamista koskevien raporttien perusteella **henkilöillä, joita voidaan pitää Talebanin ensisijaisina kohteina** (mm. sotavoimien, poliisin ja tutkintayksikköjen keskeisissä asemissa toimivat henkilöt sekä oikeuslaitoksen jäsenet), vainon pelko on todennäköisesti perusteltua.

Kun **muiden tähän profiiliin kuuluvien henkilöiden** osalta tehdään yksilöllistä arviointia siitä, onko hakijaan kohdistuva vaino kohtalaisen todennäköistä, on otettava huomioon riskiin vaikuttavat olosuhteet, joita ovat muun muassa

- alkuperämaa
- sukupuoli
- henkilökohtaiset vihamielisyydet
- osallisuus (paikallisissa) konflikteissa
- jne.

Myös joillakin tällaiseen profiiliin kuuluvien henkilöiden perheenjäsenillä voi olla vainon tunnusmerkit täyttävän kohtelun riski (esimerkiksi jos Taleban etsii kyseistä henkilöä).
Mahdollinen yhteys: (mielletty) poliittinen mielipide.

* Poissulkevat seikat voivat olla tämän profiilin kannalta merkityksellisiä.

Lisätietoa on yhteisessä analyysissä.

2.2 Henkilöt, jotka ovat työskennelleet ulkomaisten sotilasjoukkojen palveluksessa tai joiden katsotaan tukeneen niitä

Uusin päivitys: Huhtikuu 2022

Riskianalyysi: Aiempaa vainoa koskevien tietojen ja jatkuvasti Talebanin kohteena olemista koskevien raporttien perusteella voidaan todeta, että **tulkeilla** vainon pelko on yleensä perusteltu.

On vain vähän tietoja Talebanin toimintaperiaatteista muiden ulkomaisten sotilasjoukkojen palveluksessa olleiden henkilöiden osalta. Toisaalta kun otetaan huomioon Talebanin kielteinen suhtautuminen tällaisiin henkilöihin ja aiemmat vainon tavat, **muilla henkilöillä, joilla epäillään olevan yhteyksiä ulkomaisiin asevoimiin**, vainon pelko on yleensä perusteltu.

Joidenkin tällaiseen profiiliin kuuluvien henkilöiden perheenjäsenet voivat myös olla vainon tunnusmerkit täyttävän kohtelun vaarassa.
Mahdollinen yhteys: (mielletty) poliittinen mielipide.

* Poissulkevat seikat voivat olla tämän profiilin kannalta merkityksellisiä.

Lisätietoa on yhteisessä analyysissä.

2.3 Uskonnolliset johtajat

Uusin päivitys: Marraskuu 2021

Riskianalyysi: Talebanin valtaantulon jälkeisestä ajasta on vasta vähän tietoa, mutta kun otetaan huomioon aiempi vaino ja Talebanin jatkuva pyrkimys perustaa Afganistanin islamilainen emiraatti sen oman šarian tulkinnan mukaisesti,

uskonoppineilla, joiden koetaan kyseenalaistavan Talebanin ideologia, vainon pelon katsotaan olevan perusteltua.

Muiden tähän profiiliin kuuluvien henkilöiden osalta tarvitaan lisätietoja riskiin vaikuttavista olosuhteista, jotta vainon pelon voidaan katsoa olevan perusteltu.

Mahdollinen yhteys: (mielletty) poliittinen mielipide ja/tai uskonto.

Lisätietoa on yhteisessä analyysissä.

2.4 Aseellisten ryhmien pakkovärväystä pelkäävät henkilöt

Uusin päivitys: Joulukuu 2020

Riskianalyysi: Kaikilla henkilöillä riski ei ole niin suuri, että siitä aiheutuva vainon pelko olisi perusteltu. Riskiin vaikuttavia olosuhteita voivat olla mm. seuraavat:

- ikä (nuorten aikuisten ikäryhmiin kuuluminen)
- sotilastausta
- alkuperäseutu ja aseellisten ryhmien läsnäolo/vaikutus
- tavallista voimakkaampi konflikti
- klaanin asema konfliktissa
- perheen huono sosioekonominen asema
- jne.

Mahdollinen yhteys: Vaikka pakkovärväyksen riski ei sellaisenaan yleensä tarkoita syy-yhteyttä vainoon, kieltäytymisen seuraukset voisivat – yksilöllisten olosuhteiden mukaan – kuitenkin vahvistaa tällaisen yhteyden muun muassa (mielletyn) poliittisen mielipiteen vuoksi.

Lisätietoa on yhteisessä analyysissä.

2.5 Opetushenkilöstö

Uusin päivitys: Huhtikuu 2022

Riskianalyysi: Saatavilla on vain vähän tietoa siitä, onko Taleban ottanut opetushenkilöstön kohteekseen valtaantulonsa jälkeen.

Kaikilla henkilöillä riski ei ole niin suuri, että siitä aiheutuva vainon pelko olisi perusteltu. Riskiin vaikuttavia olosuhteita voivat olla mm. seuraavat:

- sukupuoli (naisopettajat)
- kotoisin seudulta, jossa ISIL-K on toimintakykyinen
- henkilö tai instituutio ei noudata Talebanin määräyksiä ja/tai opetussuunnitelmaa
- Talebania vastaan puhuminen
- jne.

Mahdollinen yhteys: (mielletty) poliittinen mielipide ja eräissä tapauksissa uskonto.

Lisätietoa on yhteisessä analyysissä.

2.6 Terveydenhuollon ammattilaiset ja humanitaarisen työn tekijät sekä kansallisten ja kansainvälisten järjestöjen työntekijät

Uusin päivitys: Huhtikuu 2022

Riskianalyysi: Kaikilla tähän profiiliin kuuluvilla henkilöillä riski ei ole niin suuri, että siitä aiheutuva vainon pelko olisi perusteltu. Riskiin vaikuttavia olosuhteita voivat olla mm. seuraavat:

- sukupuoli (naiset)
- toiminnan luonne (esim. toimiminen kansallisessa tai kansainvälisessä järjestössä, joka antaa poliorokotuksia, raivaa miinoja; sellainen toiminta, jonka ei katsota olevan neutraalia tai jonka katsotaan rikkovan kulttuurisia tai uskonnollisia normeja jne.)
- yhteys aiempaan hallitukseen tai ulkomaisiin rahoittajiin
- Talebania tai muuta aseellista joukkoa vastaan puhuminen tai toimiminen
- kotoisin seudulta, jossa ISIL-K on toimintakykyinen
- jne.

Mahdollinen yhteys: (mielletty) poliittinen mielipide.

Lisätietoa on yhteisessä analyysissä.

2.7 Toimittajat ja mediatyöntekijät

Uusin päivitys: Huhtikuu 2022

Riskianalyysi: Toimittajilla ja mediatyöntekijöillä, **jotka Taleban näkee itseään kritisoivina tai Talebanin asettamia ehtoja laiminlyövinä**, vainon pelko on yleensä perusteltu.

Muiden toimittajien ja mediatyöntekijöiden osalta tarvitaan lisätietoja riskiin vaikuttavista olosuhteista, jotta vainon pelon voidaan katsoa olevan perusteltu.

Naispuolisten toimittajien ja mediatyöntekijöiden tilanne pitää arvioida erityisen huolellisesti.

Mahdollinen yhteys: (mielletty) poliittinen mielipide ja/tai uskonto.

Lisätietoa on yhteisessä analyysissä.

2.8 Ihmisoikeuksien puolustajat

Uusin päivitys: Huhtikuu 2022

Riskianalyysi: Vainon pelko on yleensä perusteltu.

Mahdollinen yhteys: (mielletty) poliittinen mielipide ja/tai uskonto.

Lisätietoa on yhteisessä analyysissä.

2.9 Henkilöt, joiden katsotaan rikkoneen moraalisääntöjä ja/tai yhteiskunnan normeja

On vaikeaa laatia tyhjentävä luettelo käytännöistä, joiden katsotaan rikkovan moraalisääntöjä ja/tai yhteiskunnan normeja Afganistanissa. Jälkimmäisiin vaikuttavat monet tekijät, kuten paikallinen konteksti, asianomaiset toimijat tai sidosryhmien tulkinta normista. Joissakin tapauksissa Taleban tai afganistanilainen yhteiskunta voi pitää näiden normien rikkomista ”länsimaistumisena”. Aiheesta voi lukea lisää verkosta yhteisen analyysin osasta Moral and societal norms in Afghanistan.

Ks. myös kohta **2.10 Henkilöt, joiden katsotaan pilkanneen jumalaa ja/tai luopuneen uskostaan**.

2.9.1 Kunniaväkivalta ja moraalirikokset

Uusin päivitys: Huhtikuu 2022

Riskianalyysi: Kaikilla tähän profiiliin kuuluvilla henkilöillä riski ei ole niin suuri, että siitä aiheutuva vainon pelko olisi perusteltu. Riskiin vaikuttavia olosuhteita voivat olla mm. seuraavat:

- sukupuoli (naisilla riski on suurempi)
- alkuperäseutu (etenkin maaseutualueet)
- vanhoillinen ympäristö
- perheen käsitys perinteisistä sukupuolirooleista
- asianomaisten toimijoiden valta ja vaikutus
- rikottu moraalisääntö ja/tai yhteiskunnallinen normi
- jne.

Mahdollinen yhteys: uskonto ja/tai (mielletty) poliittinen mielipide taikka tiettyyn yhteiskuntaryhmään kuuluminen.

Lisätietoa on yhteisessä analyysissä.

2.9.2. ”Länsimaistuneiksi” katsotut henkilöt

Uusin päivitys: Huhtikuu 2022

Riskianalyysi: Kaikilla tähän profiiliin kuuluvilla henkilöillä riski ei ole niin suuri, että siitä aiheutuva vainon pelko olisi perusteltu. Riskiin vaikuttavia olosuhteita voivat olla mm. seuraavat:

- hakijan omaksumat käytöstavat
- alkuperäseutu (etenkin maaseutu, paikalliset erot Talebanin normien noudattamisessa)
- sukupuoli (naisilla riski on suurempi)
- vanhoillinen ympäristö
- perheen käsitys perinteisistä sukupuolirooleista
- ikä (tietynikäisten lasten voi olla vaikeaa sopeutua Afganistanin yhteiskunnallisiin rajoituksiin (uudelleen))
- länsimaassa oleskelun kesto

- hakijan näkyvyys
- jne.

Mahdollinen yhteys: Hakijan yksilölliset olosuhteet on otettava huomioon. Eräissä tapauksissa vainon syynä voi olla uskonto ja/tai (mielletty) poliittinen mielipide tai tiettyyn yhteiskuntaryhmään kuuluminen.

Ks. myös profiilit **2.12.3 Julkisissa tehtävissä toimivat naiset** ja **2.10 Henkilöt, joiden katsotaan pilkanneen jumalaa ja/tai luopuneen uskostaan**.

Lisätietoa on yhteisessä analyysissä.

2.10 Henkilöt, joiden katsotaan pilkanneen jumalaa ja/tai luopuneen uskostaan

Uusin päivitys: Huhtikuu 2022

Riskianalyysi: Vainon pelko on yleensä perusteltu.

Mahdollinen yhteys: uskonto.

Lisätietoa on yhteisessä analyysissä.

2.11.1 Etniset hazarat

Uusin päivitys: Huhtikuu 2022

Riskianalyysi: Hazarojen tilanne on arvioitava Talebanin äskettäisen valtaantulon kannalta. ISIL-K:n kohteeksi joutumisen riski pitää myös arvioida ryhmän toimintakyvyn perusteella. Riskiin vaikuttavat olosuhteet voivat liittyä muihinkin profiileihin, esimerkiksi seuraaviin: **2.11.2 Šiiamuslimit, myös ismailiitit**, **2.1 Aiempaan Afganistanin hallitukseen kuuluneet henkilöt**, **2.6 Terveydenhuollon ammattilaiset ja humanitaarisen työn tekijät sekä kansallisten ja kansainvälisten järjestöjen työntekijät** tai **2.9 Henkilöt, joiden katsotaan rikkoneen moraalisääntöjä ja/tai yhteiskunnan normeja**.

Mahdollinen yhteys: (mielletty) uskonto (katso profiili 2.11.2 **Šiiamuslimit, myös ismailiitit**), (mielletty) poliittinen mielipide

(esim. yhteydet aiempaan hallitukseen, oletettu tuki Iranille) ja/tai etninen alkuperä.

Lisätietoa on yhteisessä analyysissä.

2.11.2 Šiiamuslimit, myös ismailiitit

Uusin päivitys: Huhtikuu 2022

Riskianalyysi: Šiiamuslimien tilanne on arvioitava Talebanin äskettäisen valtaantulon valossa. Myös ISIL-K:n kohteeksi joutumisen riskiä on tarkasteltava. Tällä hetkellä arvioidaan, että kaikilla tähän profiiliin kuuluvilla henkilöillä riski ei ole niin suuri, että siitä aiheutuva vainon pelko olisi perusteltu. Riskiin vaikuttavia olosuhteita voivat olla mm. seuraavat:

- alkuperäseutu (riski on suurempi alueilla, joilla ISIL-K on toimintakykyinen)
- uskonnolliseen toimintaan osallistuminen
- jne.

Mahdollinen yhteys: uskonto.

Lisätietoa on yhteisessä analyysissä.

2.11.3 Hindut ja sikhit

Uusin päivitys: Marraskuu 2021

Riskianalyysi: Hindujen ja sikhien tilanne on arvioitava Talebanin äskettäisen valtaantulon valossa, mutta siitä, millaista politiikkaa Taleban aikoo harjoittaa näitä vähemmistöjä kohtaan, on tällä hetkellä vain vähän tietoa. Myös ISIL-K:n kohteeksi joutumisen riskiä on tarkasteltava. Tällä hetkellä arvioidaan, että kaikilla tähän profiiliin kuuluvilla henkilöillä riski ei ole niin suuri, että siitä aiheutuiva vainon pelko olisi perusteltu. Yksilöllisessä arvioinnissa siitä, onko hakijaan kohdistuva vaino kohtalaisen todennäköistä, tulee ottaa huomioon riskiin vaikuttavat olosuhteet, erityisesti alkuperäseutu (esim. alueet, joilla ISIL-K on toimintakykyinen) jne.

Mahdollinen yhteys: uskonto.

Lisätietoa on yhteisessä analyysissä.

2.12 Naiset

Afganistanin naisiin kohdistuvan väkivallan eri muodot liittyvät usein selvästi toisiinsa. Siksi seuraavat alaosiot pitää lukea yhdessä.

Yleiskatsaus naisten asemasta Talebanin valtaantulon jälkeen on verkossa saatavana olevan yhteisen analyysin alaosiossa Situation of women after the Taliban takeover.

2.12.1 Naisiin ja tyttöihin kohdistuva väkivalta: yleiskatsaus

Uusin päivitys: Joulukuu 2020
*Pieniä päivityksiä lisätty: Huhtikuu 2022

Riskianalyysi: Yksilöllisessä arvioinnissa siitä, onko hakijaan kohdistuva vaino kohtalaisen todennäköistä, tulee ottaa huomioon riskiin vaikuttavat olosuhteet, joita ovat mm. seuraavat:

- sellaisiin tekoihin ryhtyminen, joiden katsotaan rikkovan *šariaa*
- työn ja työympäristön tyyppi (kodin ulkopuolella työskentelevät naiset)
- käsitys perheen perinteisistä sukupuolirooleista
- huono sosioekonominen asema
- perheen asema (seksuaalisen ja sukupuoleen perustuvan väkivallan riski on naisilla ja murrosikäisillä tytöillä suurempi, jos heiltä puuttuu heitä suojeleva mies tai perheenpäänä toimiva nainen jne.)
- maansisäinen pakolaisuus
- jne.

Mahdollinen yhteys: (mielletty) poliittinen mielipide ja/tai uskonto (esim. Talebanin vainotessa) ja/tai tiettyyn yhteiskuntaryhmään kuuluminen (ks. esimerkkejä jäljempää).

Lisätietoa on yhteisessä analyysissä.

2.12.2 Epäsuotuisat perinteiset avioliittokäytännöt

Uusin päivitys: Joulukuu 2020
*Pieniä päivityksiä lisätty: Huhtikuu 2022

Riskianalyysi: Yksilöllisessä arvioinnissa siitä, onko hakijaan kohdistuva vaino kohtalaisen todennäköistä, tulee ottaa huomioon riskiin vaikuttavat olosuhteet, joita ovat mm. seuraavat:

- nuori ikä (erityisesti alle 16 vuotta)
- alkuperäseutu (etenkin maaseutualueet)
- etninen alkuperä (esim. paštu)
- käsitys perheen perinteisistä sukupuolirooleista
- perheen huono sosioekonominen asema
- (mahdollisen) aviomiehen ja tämän suvun tai verkoston paikallinen valta/vaikutusvalta
- jne.

Mahdollinen yhteys: tiettyyn yhteiskuntaryhmään kuuluminen (esim. kieltäytyminen pakko- tai lapsiavioliitosta).

Lisätietoa on yhteisessä analyysissä.

2.12.3 Julkisissa tehtävissä toimivat naiset

Uusin päivitys: Huhtikuu 2022

Riskianalyysi: Julkisissa tehtävissä toimivat naiset voivat kuulua **muihin profiileihin**, esimerkiksi seuraaviin; **2.1 Afganistanin aiempaan hallitukseen kuuluneet henkilöt**, **2.5 Opetushenkilöstö**, **2.6 Terveydenhuollon ammattilaiset ja humanitaarisen työn tekijät sekä kansallisten ja kansainvälisten järjestöjen työntekijät**, **2.7 Toimittajat ja mediatyöntekijät** tai **2.8 Ihmisoikeuksien puolustajat**. Myös näiden profiilien riskianalyysiin on syytä tutustua, kun arvioidaan, onko vainon pelko perusteltua.

Muiden julkisissa tehtävissä toimivien naisten osalta yksilöllisessä arvioinnissa siitä, onko hakijaan kohdistuva vaino kohtalaisen todennäköistä, tulee ottaa huomioon riskiin vaikuttavat olosuhteet, joita ovat mm. seuraavat:

- se, että hakijan ei katsota noudattaneen Talebanin asettamia ehtoja
- hakijan näkyvyys (esim. työn luonne)
- vanhoillinen ympäristö

- perheen tai verkoston käsitys perinteisistä sukupuolirooleista
- jne.

Mahdollinen yhteys: (mielletty) poliittinen mielipide ja/tai uskonto.

Lisätietoa on yhteisessä analyysissä.

2.12.4. Naiset, joiden katsotaan rikkoneen moraalisääntöjä ja/tai yhteiskunnan normeja

Ks. profiili **2.9 Henkilöt, joiden katsotaan rikkoneen moraalisääntöjä ja/tai yhteiskunnan normeja**

Lisätietoa on yhteisessä analyysissä.

2.12.5 Naimattomat ja perheenpäänä toimivat naiset

Uusin päivitys: Joulukuu 2020
*Pieniä päivityksiä lisätty: Huhtikuu 2022

Riskianalyysi: Se, että nainen on naimaton tai toimii perheenpäänä, lisää huomattavasti näiden naisten altistumisriskiä teoille, jotka vakavuutensa, toistuvuutensa tai kumulatiivisen vaikutuksensa vuoksi voivat täyttää vainon tunnusmerkit. Se lisää myös heidän riskiään altistua väkivallalle.

Koska naimattomiin ja perheenpäänä toimiviin naisiin kohdistuu kielteisiä näkemyksiä ja koska he ovat muita alttiimpia väkivallalle ja Talebanin valtaantulon jälkeen määrättyjen, naisia koskevien rajoitusten vuoksi, naimattomilla ja perheenpäänä toimivilla naisilla vainon pelon katsotaan olevan perusteltua.

Mahdollinen yhteys: tiettyyn yhteiskuntaryhmään kuuluminen (esim. eronneet naiset).

Lisätietoa on yhteisessä analyysissä.

2.13 Lapset

Tässä lapsia koskevassa osassa käsitellään eräitä erityisesti lapsia koskevia, haavoittuvuutta lisääviä olosuhteita ja riskejä, joille Afganistanin lapset voivat altistua.

2.13.1 Lapsiin kohdistuva väkivalta: yleiskatsaus

Uusin päivitys: Joulukuu 2020

Riskianalyysi: Kaikilla lapsilla riski ei ole niin suuri, että siitä aiheutuva vainon pelko olisi perusteltu. Riskiin vaikuttavia olosuhteita voivat olla mm. seuraavat:

- sukupuoli (pojilla ja tytöillä voi olla eri riskit)
- ikä ja ulkonäkö (esim. parrattomat pojat voivat joutua *bacha bazi* -lapsiksi)
- käsitys perheen perinteisistä sukupuolirooleista
- lapsen ja perheen huono sosioekonominen asema
- jne.

Mahdollinen yhteys: Hakijan yksilölliset olosuhteet on otettava huomioon. Esimerkiksi (aiemmin) *bacha bazi* -lapsiksi joutuneiden lasten osalta vaino voi johtua tiettyyn yhteiskuntaryhmään kuulumisesta.

Lisätietoa on yhteisessä analyysissä.

2.13.2 Lapsiavioliitto

Ks. kohta **2.9.2 Epäsuotuisat perinteiset avioliittokäytännöt** profiilista **2.12 Naiset**.

Lisätietoa on yhteisessä analyysissä.

2.13.3 Lasten värväys

Uusin päivitys: Joulukuu 2020

Riskianalyysi: Kaikilla lapsilla riski ei ole niin suuri, että siitä aiheutuva lasten värväyksestä johtuva vainon pelko olisi perusteltu. Riskiin vaikuttavia olosuhteita voivat olla mm. seuraavat:

- huono sosioekonominen asema
- alkuperä- tai asuinseutu
- jne.

Mahdollinen yhteys: Lapsen yksilölliset olosuhteet on otettava huomioon.

Katso myös kohdat 2.4 Aseellisten ryhmien pakkovärväystä pelkäävät henkilöt ja 2.13.1 Lapsiin kohdistuva väkivalta: yleiskatsaus.

Lisätietoa on yhteisessä analyysissä.

2.13.4 Lapsityövoima ja lapsikauppa

Uusin päivitys: Joulukuu 2020

Riskianalyysi: Kaikilla lapsilla riski ei ole niin suuri, että siitä aiheutuva lapsityövoimasta tai lapsikaupasta johtuva vainon pelko olisi perusteltu. Riskiin vaikuttavia olosuhteita voivat olla mm. seuraavat:

- ikä
- sukupuoli
- perheen asema
- lapsen ja hänen perheensä huono sosioekonominen asema
- maansisäinen pakolaisuus
- huumeriippuvuus
- jne.

Mahdollinen yhteys: Lapsen yksilölliset olosuhteet on otettava huomioon, kun selvitetään, voidaanko vainoon liittyvä syy-yhteys vahvistaa.

Lisätietoa on yhteisessä analyysissä.

2.13.5 Lasten ja erityisesti tyttöjen koulutus

Uusin päivitys: Huhtikuu 2022

Riskianalyysi: Koulutusjärjestelmän yleisiä puutteita ja rajallisia koulutusmahdollisuuksia ei sellaisenaan voida pitää vainona, sillä ne eivät johdu kolmannen osapuolen tahallisista toimista. Jos koulutukseen pääsylle, etenkin tytöille, kuitenkin asetetaan tahallisia rajoituksia, tämä voi täyttää vainon tunnusmerkit. Siksi tyttöjen koulutusta koskevien Talebanin politiikkojen ja käytäntöjen kehityskulut pitää arvioida huolellisesti ajantasaisten alkuperämaatietojen perusteella.

Mahdollinen yhteys: Lapsen yksilölliset olosuhteet pitää ottaa huomioon. Uskonnolliset ja/tai poliittiset mielipiteet voivat olla merkityksellisiä sen mukaan, millaista politiikkaa Taleban harjoittaa.

Lisätietoa on yhteisessä analyysissä.

2.13.6 Lapset, joilla ei ole tukiverkostoa Afganistanissa

Uusin päivitys: Joulukuu 2020

Riskianalyysi: Tukiverkoston puute ei sinänsä täytä vainon tunnusmerkkejä. Se kuitenkin lisää huomattavasti tukiverkoston puutteesta kärsivien lasten altistumisriskiä teoille, jotka vakavuutensa, toistuvuutensa tai kumulatiivisen vaikutuksensa vuoksi voivat täyttää vainon tunnusmerkit. Ks. esimerkiksi kohta **2.13.4 Lapsityövoima ja lapsikauppa**

Mahdollinen yhteys: Lapsen yksilölliset olosuhteet pitää ottaa huomioon.

Lisätietoa on yhteisessä analyysissä.

2.14 HLBTIQ-henkilöt

Uusin päivitys: Huhtikuu 2022

Riskianalyysi: Vainon pelko on yleensä perusteltu.

Mahdollinen yhteys: tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuuluminen.

Lisätietoa on yhteisessä analyysissä.

2.15 Vammaiset ja vaikeista terveysongelmista kärsivät henkilöt

Uusin päivitys: Huhtikuu 2022

Riskianalyysi: Kaikilla tähän profiiliin kuuluvilla henkilöillä riski ei ole niin suuri, että siitä aiheutuva vainon pelko olisi perusteltu. Riskiin vaikuttavia olosuhteita voivat olla mm. seuraavat:

- henkisen tai ruumiillisen vamman luonne ja näkyvyys
- perheen kielteinen suhtautuminen asiaan
- jne.

Mahdollinen yhteys: tiettyyn yhteiskuntaryhmään kuuluminen, kun henkilöillä on näkyviä henkisiä tai ruumiillisia vammoja.

Lisätietoa on yhteisessä analyysissä.

2.16.1 Verikostokierteeseen liittyvät henkilöt

Uusin päivitys: Joulukuu 2020

Riskianalyysi verikostokierteeseen suoraan liittyvistä miehistä: Vainon pelko on yleensä perusteltu.

Riskianalyysi naisista, lapsista ja miehistä, jotka ovat verikostokierteestä kauempana: Kaikilla henkilöillä riski ei ole niin suuri, että siitä aiheutuva vainon pelko olisi perusteltu. Riskiin vaikuttavia olosuhteita voivat olla mm. seuraavat:

- verikostokierteen intensiteetti
- kotoisin alueelta, missä oikeusvaltioperiaatetta noudatetaan heikosti
- jne.

Mahdollinen yhteys: Hakijan yksilölliset olosuhteet on otettava huomioon, kun selvitetään, voidaanko vainoon liittyvä syy-yhteys vahvistaa. Esimerkiksi verikostokierteeseen liittyvillä perheenjäsenillä vainon pelko, joka johtuu tiettyyn yhteiskuntaryhmään kuulumisesta, voi olla perusteltu.

* Poissulkevat seikat voivat olla tämän profiilin kannalta merkityksellisiä.

Lisätietoa on yhteisessä analyysissä.

2.16.2 Maanomistuskiistoihin osallistuvat henkilöt

Uusin päivitys: Huhtikuu 2022

Riskianalyysi: Kaikilla tähän profiiliin kuuluvilla henkilöillä riski ei ole niin suuri, että siitä aiheutuva vainon pelko olisi perusteltu. Riskiin vaikuttavia olosuhteita voivat olla mm. seuraavat:

- kiistan väkivaltainen luonne
- maanomistuskiistaan osallistuvien toimijoiden valta ja vaikutus
- alkuperäseutu
- jne.

Mahdollinen yhteys: Ei yleensä yhteyttä yleissopimuksessa mainittuun syyhyn. Tämä ei vaikuta yksittäistapauksiin, joissa yhteys voidaan todeta olosuhteisiin liittyvien lisätietojen perusteella (esimerkiksi etninen alkuperä siihen nähden, että Taleban voi olla puolueellinen tiettyjen etnisten ryhmien osalta, jotka taas voivat olla esim. kiistan tai verikostokierteeseen johtavan maanomistuskiistan osapuolia).

* Poissulkevat seikat voivat olla tämän profiilin kannalta merkityksellisiä.

Lisätietoa on yhteisessä analyysissä.

2.17 Tavanomaisista rikoksista syytetyt henkilöt

Uusin päivitys: Huhtikuu 2022

Riskianalyysi: Kaikilla tähän profiiliin kuuluvilla henkilöillä riski ei ole niin suuri, että siitä aiheutuva vainon pelko olisi

perusteltu. Riskiin vaikuttavia olosuhteita voivat olla mm. seuraavat:

- sen rikoksen luonne, josta hakijaa mahdollisesti syytetään
- tuomittava rangaistus
- jne.

Mahdollinen yhteys: Tavanomaisista rikoksista syytetyillä henkilöillä ei yleensä ole yhteyttä yleissopimuksessa mainittuun syyhyn. Silloin kun todetaan, että šaria-lain perusteella tuomittavasta rangaistuksesta johtuva vainon pelko on perusteltu, vainon syynä voi olla uskonto. Yksittäistapauksissa syytteen vaikuttimena voi olla (myös) jokin muu yleissopimuksen peruste, tai syyte voidaan nostaa tai sitä voidaan jatkaa jonkin muun yleissopimuksessa mainitun syrjintää koskevan kohdan perusteella.

* Poissulkevat seikat voivat olla tämän profiilin kannalta merkityksellisiä.

Lisätietoa on yhteisessä analyysissä.

2.18 Iranissa tai Pakistanissa syntyneet ja/tai pitkään asuneet henkilöt

Uusin päivitys: Joulukuu 2020

Riskianalyysi: Yleensä tähän profiiliin kuuluvien henkilöiden kohtelu ei täytä vainon tunnusmerkkejä. Poikkeustapauksissa kumulatiiviset toimet voivat kuitenkin täyttää vainon tunnusmerkit.

Mahdollinen yhteys: Ei yleensä yhteyttä yleissopimukseen sisältyvään perusteeseen. Tämä ei vaikuta yksittäistapauksiin, joissa yhteys voidaan todeta olosuhteisiin liittyvien lisätietojen perusteella.

Lisätietoa on yhteisessä analyysissä.

Toissijainen suojelu

Aseman määrittelyä koskevan direktiivin 15 artiklan a alakohta

Kuolemanrangaistus tai teloitus

Uusin päivitys: Huhtikuu 2022

Islamilaisen lain mukaan henkilö voidaan tuomita kuolemanrangaistukseen.

Aiemmassa rikoslaissa kuolemanrangaistuksella rangaistavien rikosten määrä oli nykyistä huomattavasti pienempi, ja käytännössä kuolemanrangaistukseen tuomittiin harvoin.

Ennen valtaantuloaan Taleban pani hallinnassaan olevilla alueilla täytäntöön rinnakkaista, *šarian* ankaraan tulkintaan perustuvaa oikeusjärjestelmään pohjautuvia rangaistuksia. Niitä olivat esimerkiksi teloitukset, myös kivittämällä ja ampumalla tehdyt julkiset teloitukset.

Talebanin valtaantulon jälkeen sovellettavan oikeusjärjestelmän uskotaan olevan jatkoa Talebanin kapinan aikana perustetuille varjotuomioistuimille. Talebanin hallitsemassa Afganistanissa tuomiot sekä tuomareiden ja poliisien toimet perustuvat šaria-lakiin. Talebanin virkamiesten mukaan kuolemanrangaistus ja ruumiilliset rangaistukset ovat šaria-lain nojalla asianmukaisia rangaistuksia tietyistä rikoksista. Joulukuun alussa 2021 saatavilla ei ollut raportteja tuomioistuimen määräämistä kuolemanrangaistuksista. Sen sijaan oli raportoitu pikateloituksista, joita Taleban oli pannut täytäntöön sellaisten henkilöiden osalta, joiden väitettiin olleen ISIL-K:n jäseniä.

Tapauksissa, joilla ei ole yhteyttä yleissopimuksen sisältämään perusteeseen (esimerkiksi eräät 2.17 Tavanomaisista rikoksista syytetyt henkilöt), on selvitettävä toissijaisen suojelun tarve aseman määrittelyä koskevan direktiivin 15 artiklan a alakohdan mukaisesti. Jos kuolemanrangaistuksen tai teloituksen todennäköisyys on kohtalainen, aseman määrittelyä koskevan direktiivin 15 artiklan a alakohdan mukainen toissijainen suojelu on myönnettävä, elleivät aseman määrittelyä koskevan direktiivin 17 artiklassa mainitut poissulkuperusteet täyty hakijan kohdalla.

On muistettava, että poissulkevat seikat voivat olla merkityksellisiä.

Lisätietoa on yhteisessä analyysissä.

Aseman määrittelyä koskevan direktiivin 15 artiklan b alakohta

Kidutus tai epäinhimillinen tai halventava kohtelu tai rangaistus

Uusin päivitys: Huhtikuu 2022

Tapauksissa, joissa hakijoihin saattaa kohdistua todellinen kidutuksen tai epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen riski, on usein yhteys pakolaismääritelmän mukaiseen vainon syyhyn, jolloin näille henkilöille periaatteessa voidaan myöntää pakolaisasema. Toisaalta tapauksissa, joissa yhteyttä yleissopimuksen sisältämään perusteeseen ei ole eikä hakijalle voida myöntää pakolaisasemaa, on selvitettävä aseman määrittelyä koskevan direktiivin 15 artiklan b alakohdan mukaisen toissijaisen suojelun tarve.

Kun selvitetään aseman määrittelyä koskevan direktiivin 15 artiklan b alakohdan mukaisen suojelun tarvetta, tulee ottaa huomioon seuraavat seikat:

- **Terveydenhuollon puuttuminen ja sosioekonomiset olosuhteet:** On tärkeää muistaa, että vakavan haitan on oltava seurausta jonkin toimijan toiminnasta (aseman määrittelyä koskevan direktiivin 6 artikla). Terveydenhuollon, koulutuksen tai muiden sosioekonomisten seikkojen (esim. maansisäinen pakolaistilanne, toimeentulomahdollisuuksien löytämisen vaikeus, asunnot) yleistä puutetta ei itsessään katsota aseman määrittelyä koskevan direktiivin 15 artiklan b alakohdan mukaiseksi epäinhimilliseksi tai halventavaksi kohteluksi, ellei se johdu jonkin toimijan tahallisista toimista, kuten siitä, että asianmukainen terveydenhuolto evätään hakijalta tahallisesti.

- **Mielivaltaiset pidätykset, vapaudenriisto ja vankilaolot:** Mielivaltaisiin pidätyksiin, vapaudenriistoon ja vankilaoloihin on syytä kiinnittää erityistä huomiota. Mielivaltaiset pidätykset ja eri toimijoiden (joilla on yhteyksiä aiempaan hallitukseen, puolisotilaallisiin joukkoihin, päällikköihin tai kapinallisryhmiin) ylläpitämät laittomat pidätyskeskukset ovat Afganistanissa yleisiä. Yleensä näissä laittomissa pidätyslaitoksissa ei kunnioiteta ihmisoikeuksia, ja ne henkilöt, joilla vapaudenriiston riski on todellinen, voivat tarvita suojelua. Pian valtaantulonsa jälkeen Taleban ilmoitti, että ”kaikki poliittiset vangit” koko Afganistanissa vapautetaan, ja se vapautti tuhansia vankeja. Lokakuun 31. päivänä 2021 Talebanin virkamies ilmoitti, että Afganistanissa on noin 4 000 vankia. Heidät oli vangittu esimerkiksi murhiin ja tappoihin liittyvien rikossyytteiden perusteella. Talebanin ilmoitettiin vangitsevan ihmisiä myös vähäisen ”laittomaan toimintaan liittyvän epäilyn” perusteella. Raporttien mukaan Talebanin taistelijat pidättivät ihmisiä ja käyttäytyivät väkivaltaisesti säilöön otettuja henkilöitä kohtaan ja kiduttivat heitä. Talebanin kerrotaan kiduttaneen myös toimittajia, terveydenhuollon ammattilaisia ja siviilejä Panjshirissä käytyjen, viikkoja kestäneiden taistelujen aikana. Talebanin on myös syytetty sellaisiin henkilöihin kohdistuvista

ihmisoikeusloukkauksista, joiden väitetään olevan ISIL-K:n jäseniä, sekä vapaudenriistosta ja kidutuksesta Nangarharissa ja muilla alueilla. Lisäksi voidaan arvioida, että tapauksissa, joissa syyte tai rangaistus on räikeästi epäoikeudenmukainen tai suhteeton tai joissa henkilö joutuu vankilaoloihin, jotka rikkovat ihmisarvon kunnioittamista, voi olla kyse aseman määrittelyä koskevan direktiivin 15 artiklan b alakohdan mukaisesta vakavan haitan tilanteesta. Lisäksi on aihetta korostaa, että virallisissa ja epävirallisissa pidätyskeskuksissa tapahtuu usein kidutusta.

- **Ruumiilliset rangaistukset:** *Šaria*-lain mukaan eri rikoksista voidaan määrätä ruumiillisia rangaistuksia, kuten kivittäminen aviorikoksesta, julkinen ruoskinta alkoholin juomisesta ja käden amputointi tietyntyyppisistä varkauksista. Valtaantulonsa jälkeen Taleban on ilmoittanut selkeästi, että *šariaa* on noudatettava. Ruumiillisten rangaistusten ja teloitusten katsotaan tiettävästi olevan islamilaisen lain välttämättömiä osia. Talebanin tuomareita kehotettiin välttämään ankarien rangaistusten määräämistä, jotta kansan tukea ei menetettäisi. On kuitenkin raportoitu, että Talebanin taistelijat ovat määränneet siviileille rangaistuksia ja esimerkiksi ruoskineet henkilöitä, joita on epäilty varkaiksi. Jos yhteyttä vainon syyhyn ei voida vahvistaa pakolaismääritelmän perusteella, edellä kuvattujen ruumiillisten rangaistusten riski saattaa täyttää aseman määrittelyä koskevan direktiivin 15 artiklan b alakohdan mukaiset edellytykset.

- **Väkivaltarikollisuus:** Tavallisesta ja järjestäytyneestä rikollisuudesta on raportoitu kaikkialla maassa, ja se on lisääntynyt viime vuosina etenkin suurkaupungeissa, kuten Kabulissa, Jalalabadissa, Heratissa ja Mazar-e Sharifissa. Ilmoitettuihin rikoksiin sisältyy esimerkiksi aikuisten ja lasten sieppauksia, ryöstöjä ja murtoja sekä murhia ja kiristyksiä. Rikollisryhmien kohteina oli liikemiehiä, paikallisia virkamiehiä ja tavallisia ihmisiä, ja pääkohteiksi mainittiin ulkomaalaiset sekä varakkaat afganistanilaiset. Rikollisesta toiminnasta Talebanin valtaantulon jälkeen on vain vähän tietoa. Jos yhteyttä vainon syyhyn ei voida vahvistaa pakolaismääritelmän perusteella, edellä kuvattujen rikosten kohteeksi joutumisen riski saattaa täyttää aseman määrittelyä koskevan direktiivin 15 artiklan b alakohdan mukaiset edellytykset.

Muita tapauksia, joissa voi olla aseman määrittelyä koskevan direktiivin 15 artiklan b alakohdan mukainen vakavan haitan todellinen riski, ovat muun muassa eräät kohdassa 2.13 Lapset ja kohdassa 2.16.2 Maanomistuskiistat kuvattuihin profiileihin liittyvät tilanteet.

On muistettava, että poissulkevat seikat voivat olla merkityksellisiä.

Lisätietoa on yhteisessä analyysissä.

Aseman määrittelyä koskevan direktiivin 15 artiklan c alakohta

Siviilihenkilön henkeä tai ruumiillista koskemattomuutta uhkaava vakava ja henkilökohtainen vaara, joka johtuu mielivaltaisesta väkivallasta kansainvälisen tai maan sisäisen aseellisen konfliktin yhteydessä

Uusin päivitys: Huhtikuu 2022

Tarvittavat seikat, joita aseman määrittelyä koskevan direktiivin 15 artiklan c alakohdan soveltaminen edellyttää, ovat seuraavat:

Kuva 2. Aseman määrittelyä koskevan direktiivin 15 artiklan c alakohta: arvioinnin osatekijät

Jotta aseman määrittelyä koskevan direktiivin 15 artiklan c alakohtaa voidaan soveltaa, seuraavat seikat on vahvistettava kumulatiivisesti.

Lisätietoa on yhteisessä analyysissä.

Seuraavassa on tiivistelmä Afganistanin tilannetta koskevista merkityksellisistä päätelmistä:

a. **Aseellinen konflikti**: Talebanin hyökkäys kesällä 2021 eteni nopeasti, minkä seurauksena se otti lähes koko maan hallintaansa. Afganistanin kansalliset turvallisuusjoukot perääntyivät asemistaan ilman yhteenottoja. Kabulin elokuussa 2021 valtaamisen jälkeen antamissaan lausunnoissa Taleban julisti sodan päättyneeksi. Tietyillä alueilla toimi kuitenkin järjestäytyneitä aseellisia vastarintaryhmiä, ja aseellisia yhteenottoja tapahtui. Myös ISIL-K on maassa yhä aktiivinen.

Lisätietoa on yhteisessä analyysissä.

b. **Siviilihenkilö**: Aseman määrittelyä koskevan direktiivin 15 artiklan c alakohta koskee henkilöä, joka ei ole konfliktin osapuolten jäsen eikä osallistu vihamielisyyksiin ja joka saattaa olla entinen taistelija, joka on aidosti ja pysyvästi luopunut aseellisesta toiminnasta.

Seuraaviin profiileihin kuuluvien henkilöiden hakemukset on tutkittava huolellisesti. Yksilöllisen arvioinnin perusteella tällaisia hakijoita ei välttämättä voida pitää siviilihenkilöinä aseman määrittelyä koskevan direktiivin 15 artiklan c alakohdan mukaan. Esimerkki:

- **Taleban**
- **Talebania vastustavat aseelliset ryhmät**: eräitä puolisotilaallisia ryhmiä on yhä olemassa tai niitä perustettiin Talebanin hyökkäyksen viimeisinä päivinä ja sen valtaantulon jälkeen
- **Muut aseelliset ryhmät**: muita Afganistanissa aktiivisesti toimivia aseellisia ryhmiä ovat esimerkiksi ISIL-K, IMU, Haqqani-verkosto, al-Qaida ja Jundullah.

On huomattava, että aktiivinen osallistuminen vihamielisyyksiin ei ole vain sitä, että aseita kannetaan avoimesti, vaan myös huomattavan logistisen ja/tai hallinnollisen tuen antamista taistelijoille.

On myös syytä korostaa, että suojelutarpeiden arviointi on ennakoivaa. Tärkein kysymys on siis se, onko hakija palatessaan siviilihenkilö vai ei. Se, että henkilö on aiemmin osallistunut vihamielisyyksiin, ei välttämättä tarkoita, ettei häneen voitaisi soveltaa aseman määrittelyä koskevan direktiivin 15 artiklan c alakohtaa.

Lisätietoa on yhteisessä analyysissä.

c. **Mielivaltainen väkivalta:** Mielivaltainen väkivalta ja siviiliuhrien määrä ovat vähentyneet huomattavasti Talebanin valtaantulon jälkeen. Myös konfliktista johtuva maansisäinen pakolaisuus on vähentynyt elokuusta 2021 alkaen. Kansainvälisten joukkojen vetäydyttyä yksi aiemman konfliktin päätoimijoista (Afganistanin edellinen hallitus) on lakannut olemasta, mutta Talebanin ja ISIL-K:n välinen konflikti jatkuu. Maassa harjoitettava väkivalta on tiettävästi kohdennettua, mutta väkivaltaisten välikohtausten on havaittu vaativan myös siviiliuhreja. Turvallisuusvälikohtauksia on tapahtunut erityisesti tietyillä alueilla maata. Tätä kirjoitettaessa **mielivaltaista väkivaltaa** katsotaan olevan maassa huomattavasti vähemmän kuin aikaisemmin (ennen Talebanin valtaantuloa). Mielivaltaisen väkivallan tulevaa riskiä missä tahansa maan alueella on kuitenkin aina arvioitava sekä kyseisen alueen että koko maan dynamiikkaa koskevien uusimpien tietojen perusteella. Myös maasta tulevien raporttien rajallinen luotettavuus pitää ottaa huomioon.

Afganistanin turvallisuustilanne elää koko ajan. Jotta voidaan tehdä tulevaisuuteen suuntautuvia arviointeja **mielivaltaisen väkivallan riskistä** aseellisessa konfliktissa, seuraavat seikat voidaan ottaa huomioon merkityksellisten ja ajankohtaisten alkuperämaatietojen perusteella:

- **Konfliktin toimijat:** tähän sisältyvät eri toimijoiden muodostuminen ja/tai toimintakyky, muiden valtioiden mahdollinen osallistuminen konfliktiin, tietyn toimijan alueellisen hallinnan kesto ja suhteellinen vakaus jne.

- **Välikohtaukset ja siviiliuhrit**: käytettävät menetelmät ja taktiikat, välikohtausten taajuus ja niiden vaikutus siviiliuhrien määrään.
- **Maantieteellinen laajuus**: konfliktiin liittyvä väkivalta saattaa rajoittua tietylle alueelle siihen osallistuvien toimijoiden vuoksi (esimerkiksi Talebania vastustavat paikalliset aseelliset ryhmät).
- **Maansisäinen pakolaisuus:** Konfliktiin liittyvä maansisäinen pakolaisuus voi olla tärkeä mittari arvioitaessa väkivallan tasoa ja/tai siviiliväestön käsitystä riskistä.

Lisätietoa on yhteisessä analyysissä.

d. Vakava ja henkilökohtainen uhka:
Kukin tapaus pitää arvioida yksilöllisesti ”liukuvalla asteikolla” ottaen huomioon alueella harjoitettavan väkivallan luonne ja voimakkuus sekä hakijan henkilökohtaisten olosuhteiden kokonaisuus. Tietyt henkilökohtaiset olosuhteet voivat lisätä mielivaltaisen väkivallan riskiä ja lisätä sen suoria ja epäsuoria seurauksia. Vaikka ei voida antaa tyhjentäviä ohjeita siitä, mitä henkilökohtaiset olosuhteet voivat olla ja miten niitä pitäisi arvioida, jäljempänä annetaan mahdollisia esimerkkejä olosuhteista, jotka saattavat vaikuttaa henkilön kykyyn arvioida ja/tai välttää mielivaltaiseen väkivaltaan liittyviä riskejä aseellisessa konfliktissa:

- ikä
- sukupuoli
- terveydentila ja vammaisuus, myös mielenterveysongelmat
- taloustilanne
- alueen tuntemus
- hakijan ammatti
- jne.

Lisätietoa on yhteisessä analyysissä.

e. Henkeen tai ruumiilliseen koskemattomuuteen kohdistuva uhka: Haitan riski on määritelty aseman määrittelyä koskevan direktiivin 15 artiklan c alakohdan mukaan siviilihenkilön henkeä tai ruumiillista koskemattomuutta uhkaavaksi henkilökohtaiseksi vaaraksi eikä tietyksi väkivallanteoksi (tai sen uhaksi). Joitakin yleisesti raportoituja siviilihenkilöjen henkeä tai ruumiillista koskemattomuutta koskevia haittoja Afganistanissa ovat tapot, vammat, sieppaukset, maamiinojen aiheuttamat vammautumiset jne.

Lisätietoa on yhteisessä analyysissä.

f. **Yhteys:** Yhteys (”joka johtuu seuraavasta”) tarkoittaa mielivaltaisen väkivallan ja haitan (siviilihenkilön henkeä tai ruumiillista koskemattomuutta uhkaavan vakavan vaaran) välistä syy-yhteyttä. Sellaisia ovat esimerkiksi

- haitta, joka johtuu suoraan mielivaltaisesta väkivallasta tai toimista, jotka ovat konfliktin toimijoista lähtöisin, *ja*
- haitta, joka johtuu epäsuorasti mielivaltaisesta väkivallasta aseellisen konfliktin yhteydessä. Epäsuorat vaikutukset otetaan huomioon vain tietyssä määrin ja sikäli kuin niillä on selvä yhteys mielivaltaiseen väkivaltaan, kuten lain ja järjestyksen puutteesta johtuva laajalle levinnyt väkivaltarikollisuus, välttämättömien eloonjäämismahdollisuuksien tuhoaminen, infrastruktuurin tuhoaminen, humanitaarisen avun epääminen tai rajoittaminen ja terveydenhuoltoon pääsyn rajoittaminen. Aseelliset yhteenotot ja/tai tiesulut voivat johtaa myös elintarvikehuollon ongelmiin, mikä aiheuttaa tietyillä Afganistanin seuduilla nälänhätää tai sitä, että terveydenhoitopalveluihin pääsee vain rajallisesti tai ei ollenkaan.

Lisätietoa on yhteisessä analyysissä.

Suojelun tarjoajat

Uusin päivitys: Huhtikuu 2022

Aseman määrittelyä koskevan direktiivin 7 artiklassa säädetään, että suojelua voivat tarjota ainoastaan

a. Valtio

b. Valtiota tai huomattavaa osaa sen alueesta valvonnassaan pitävät puolueet tai järjestöt

edellyttäen että ne ovat **halukkaita ja kykeneviä** tarjoamaan suojelua, jonka on oltava

tehokasta ja **luonteeltaan pysyvää**.

Sellaista suojelua tarjotaan yleensä silloin, kun toimijat toteuttavat kohtuullisia toimenpiteitä estääkseen vainon tai vakavan haitan muun muassa siten, että niillä on **tehokas oikeusjärjestelmä vainoksi tai vakavaksi haitaksi katsottavien toimien toteamiseksi**, **niistä syytteeseen asettamiseksi** ja **niistä rankaisemiseksi**

ja kun hakijalla on **mahdollisuus saada tällaista suojelua**.

Kapinan aikana Taleban asettui Afganistanin varjohallitukseksi, ja sen lainsäädäntö- ja hallintoelimet jäljittelivät tyypillisen hallituksen hallintovirastoja ja -tehtäviä. Talebanin paikallisten johtajien persoonien, mieltymysten ja suhteiden katsottiin vaikuttavan poliittiseen päätöksentekoon ja päätösten soveltamiseen. Ryhmä käytti valvonnassaan olevilla alueilla rinnakkaista oikeusjärjestelmää, joka perustuu šarian ankaraan tulkintaan. Se johti varjotuomioistuimien toimeenpanemiin teloituksiin ja rangaistuksiin, jotka UNAMA on tuominnut julmiksi, epäinhimillisiksi ja ihmisarvoa alentaviksi.

Vallattuaan pääkaupunki Kabulin Taleban ilmoitti, että Afganistanin islamilainen emiraatti, joka hallitsi Afganistania vuosina 1996–2001, perustetaan uudelleen. Lokakuussa 2021 Talebanin katsottiin hallitsevan Afganistanin koko aluetta ja tarjoavan palveluja ihmisille.

Taleban ei ole ilmoittanut yksityiskohtaisesti sitä, miten se aikoo hallita Afganistania, eikä sitä, minkä tyyppisen poliittisen järjestelmän se aikoo luoda tai minkä perustuslain pohjalta hallitus toimii. Se viittasi yleisesti *šariaan* oikeusperusteena mutta myös kehitettävään poliittiseen järjestelmään ja painotti islamin merkitystä hallinnossaan. Useimmat väliaikaishallintoon nimitetyt henkilöt olivat taustaltaan virkamiehiä.

Nimityksiä tehtiin keskeisiin ministeriöihin ja maakuntien hallintoon ja myös hyveiden edistämisestä ja paheen estämisestä vastaavaan ministeriöön. Aiemman Taleban-hallinnon aikana yksi tämän ministeriön päätehtävistä oli valvoa Talebanin šaria-lain tulkinnan täytäntöönpanoa, ja on raportoitu, että uusi ministeriö on jo antanut ohjeita ”islamilaisiin arvoihin” liittyvistä aiheista.

Taleban on myös alkanut luoda turvallisuusinstituutioita. Lähteet ovat raportoineet, ettei Talebanin johto pysty valvomaan taistelijoitaan. On havaintoja siitä, että Talebanin taistelijat ovat toimineet oma-aloitteisesti ja kohdistaneet siviileihin ja toimittajiin väkivaltaa, tehneet järjestelmällisesti kotietsintöjä ja ryhtyneet vastatoimiin, vaikka kaikille edellisessä hallinnossa työskennelleille oli myönnetty yleinen armahdus.

Koska Taleban hallitsi šariaa noudattavia varjotuomioistuimia monta vuotta, on odotettavissa, että tuleva oikeusjärjestelmä on vakiintuneiden varjotuomioistuinten jatke. Edellisen varjotuomioistuinjärjestelmän ja korkeimman oikeuden johtaja Abdul Hakim Ishaqzai nimitettiin oikeusministeriksi 7. syyskuuta 2021. Lokakuun 2021 puolessavälissä kerrottiin, että uusi korkein oikeus oli perustettu.

Talebanin virkamiesten lausuntojen mukaan fyysiset rangaistukset ja teloitukset katsotaan islamilaisen lain välttämättömiksi osiksi, ja joitakin rangaistuksia, joita käytettiin edellisen Taleban-hallinnon aikana, otettaisiin uudestaan käyttöön. Lisäksi ilmoitettiin, että teloitukset määräisi tuomioistuin, mutta rangaistuksia ei välttämättä pantaisi täytäntöön julkisesti. Asiantuntijalausunnon mukaan julkinen rangaistus ei ole tarpeen kaikissa rikoksissa, mutta tietyistä rikoksista määrättävä rangaistus on pantava täytäntöön julkisesti. Lokakuun puolessavälissä Taleban ilmoitti, ettei rangaistuksia panna täytäntöön julkisesti, ellei korkein oikeus määrää tekemään niin.

Oikeusturvan puutteen ja rangaistusten luonteen vuoksi Talebanin ylläpitämä oikeusmekanismi ei kelpaa lailliseksi suojelumuodoksi. Kun otetaan lisäksi huomioon sen aiemmin tekemät ihmisoikeusloukkaukset, voidaan tätä kirjoitettaessa saatavilla olevien tietojen perusteella päätellä, ettei Talebanin voida katsoa olevan sellainen suojelun tarjoaja, joka pystyy antamaan tehokasta ja pysyvää suojelua, jota on mahdollisuus saada.

Mikään muu toimija ei valvo merkittävää osaa maa-alueesta tai pysty tarjoamaan suojaa aseman määrittelyä koskevan direktiivin 7 artiklassa tarkoitetulla tavalla.

Lisätietoa on yhteisessä analyysissä.

Mikäli aseman määrittelyä koskevan direktiivin 7 artiklan vaatimukset täyttävää suojelun tarjoajaa ei voida yksilöidä hakijan kotialueelta, arvioinnissa voidaan edetä sisäisen suojelun vaihtoehdon tutkimiseen.

Sisäisen suojelun vaihtoehto

Uusin päivitys: Huhtikuu 2022

Tarvittavat seikat, joita aseman määrittelyä koskevan direktiivin 8 artiklan soveltaminen edellyttää, ovat seuraavat:

Kuva 3. Sisäisen suojelun vaihtoehto: arvioinnissa huomioitavat osatekijät.

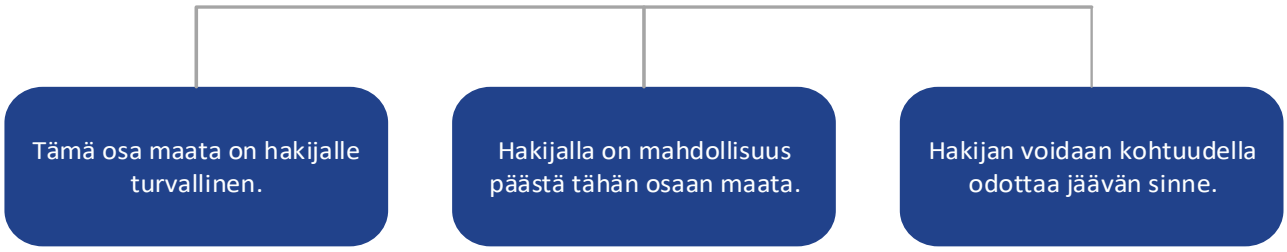

Turvallisuus-kriteeri ei täyty sellaisten profiilien osalta, joihin kuuluvilla on perusteltu Talebanin vainon pelko tai vakavan haitan todellinen riski, kun otetaan huomioon ryhmän alueellisen hallinnan laajuus.

Henkilöillä, joilla on perusteltu vainon pelko muiden toimijoiden kohteeksi joutumisesta tai vakavan haitan todellinen riski, sisäisen suojelun vaihtoehto ei ole turvallinen nykyisen tilanteen epävarmuuden ja aseman määrittelyä koskevan direktiivin 7 artiklan vaatimukset täyttävän suojelun puutteen vuoksi. Poikkeustapauksissa henkilöllä ei ehkä ole perusteltua pelkoa eikä häneen välttämättä kohdistu vakavan haitan todellista riskiä, jos hän muuttaa tiettyyn osaan maata, mutta tähän vaikuttaa se, miten laajalla alueella kyseinen toimija pystyy toimimaan. Kun arvioidaan, voidaanko turvallisuusvaatimuksen katsoa täyttyvän, nykyisen tilanteen epävarmuus on otettava huomioon.

Tällä hetkellä Afganistanissa ei tiedetä olevan **matkustusta ja maan eri osiin pääsyä** koskevia rajoituksia miehille. Naisten mahdollisuutta matkustaa yksinään Afganistanissa oli kavennettu jo aiemmin sosiaalisin ja virallisin rajoituksin, ja heidän liikkumisvapauttaan rajoitettiin usein vaatimuksella saada miespuolisen henkilön lupa matkustamiseen tai miespuolisesta saattajasta. Valtaantulonsa jälkeen Taleban on ilmoittanut naisia koskevista lisärajoituksista matkustamiseen. Ne voivat vaikuttaa naisten mahdollisuuksiin matkustaa Afganistanissa turvallisesti ja laillisesti. Hyveiden edistämisestä ja paheen estämisestä vastaava ministeriö on julkaissut ohjeen, jossa sanotaan, että naisille saa tarjota enintään 45 mailin (72 kilometrin) pituisen kuljetuksen, jos naisella ei ole miespuolista lähisukulaista saattajanaan.

Ohjeessa kuljettajia kehotettiin myös olematta kuljettamasta naisia, jotka eivät käytä hijabia.

Niissä poikkeustapauksissa, joissa sisäisen suojelun vaihtoehdon sekä turvallisuutta että matkustamista ja pääsyä maan eri osiin koskevat kriteerit saattavat täyttyä, on kiinnitettävä huomiota myös Afganistanin tämänhetkiseen humanitaariseen tilanteeseen. Jälkimmäinen vaikuttaa aseman määrittelyä koskevan direktiivin 8 artiklan mukaista arviointia tehtäessä **kohtuullisuuden** kriteeriin, jolloin päätelmä on, ettei sisäisen suojelun vaihtoehdon soveltaminen ole kohtuullista.

Tätä kirjoitettaessa katsotaan, ettei sisäisen suojelun vaihtoehto sovellu mihinkään Afganistanin osaan.

Lisätietoa on yhteisessä analyysissä.

Poissulkeminen

Uusin päivitys: Marraskuu 2021

Koska poissulkemisesta voi koitua henkilölle vakavia seurauksia, poissulkemisperusteita on tulkittava tiukasti ja niitä pitää soveltaa varovasti.

Tässä luvussa olevat esimerkit eivät ole tyhjentäviä eivätkä sitovia. Kutakin tapausta pitää tarkastella sen omista lähtökohdista.

Poissulkemisperusteiden soveltaminen tapauksiin, joissa on perusteltua syytä olettaa, että hakija on tehnyt jonkin jäljempänä luetelluista teoista, on pakollista.

Poissulkemista on sovellettava seuraavissa tapauksissa:

Poissulkemisperusteet			
Pakolaisasema	• rikos rauhaa vastaan, sotarikos tai rikos ihmisyyttä vastaan • törkeä epäpoliittinen rikos pakomaan ulkopuolella, ennen kuin henkilö on otettu vastaan pakolaisena • Yhdistyneiden kansakuntien periaatteiden ja tarkoitusperien vastaiset teot	**Toissijainen suojelu**	• rikos rauhaa vastaan, sotarikos tai rikos ihmisyyttä vastaan • törkeä rikos • Yhdistyneiden kansakuntien periaatteiden ja tarkoitusperien vastaiset teot • vaaraksi oleminen sen jäsenvaltion yhteiskunnalle tai turvallisuudelle, jossa henkilö on • muut rikokset (tietyissä olosuhteissa)

On korostettava, että arvioivan viranomaisen vastuulla on todistaa, että asianomaisiin poissulkemisperusteisiin liittyvät seikat ja hakijan henkilökohtainen vastuu on selvitetty, kun taas hakijalla on velvollisuus tehdä yhteistyötä kaikkien hakemuksensa kannalta merkityksellisten tosiasioiden ja olosuhteiden selvittämiseksi.

Lisätietoa on yhteisessä analyysissä.

Afganistanin osalta on monia olosuhteita ja erilaisia profiileja, joiden vuoksi poissulkemisperusteiden mahdollista soveltamista voi olla aiheellista harkita. Aseman määrittelyä koskevassa direktiivissä ei aseteta aikarajaa poissulkemisperusteiden soveltamiselle. Hakijat voidaan sulkea pois sekä nykyiseen konfliktiin liittyvien tapahtumien perusteella että aiempien konfliktien perusteella (esim. Saurin vallankumous ja Khalqin valta (1978–1979), Neuvostoliiton sota (1979–1989), Afganistanin hallituksen ja mujahideen-joukkojen välinen konflikti (1989–1992) sekä Afganistanin sisällissota (1992–1996) ja Talebanin valtakausi (1996–2001)). Afganistanilaisia on osallistunut myös Afganistanin ulkopuolisiin konflikteihin, mikä voi olla merkityksellistä poissulkemista harkittaessa.

Alkuperämaatiedot osoittavat, että monet toimijat ovat tehneet poissulkemiskriteerit täyttäviä tekoja sekä aseellisten konfliktien että yleisen rikollisuuden ja ihmisoikeusloukkausten yhteydessä.

Lisätietoa on yhteisessä analyysissä.

Seuraavissa alaosioissa annetaan ohjeita poissulkemisperusteiden mahdollisesta soveltamisesta Afganistaniin liittyvien hakemusten yhteydessä.

Rikos rauhaa vastaan, sotarikos tai rikos ihmisyyttä vastaan

Uusin päivitys: Marraskuu 2021

Todettakoon, että ”rikos rauhaa vastaan” ei ole erityisen merkityksellinen peruste Afganistanista tulevien hakijoiden osalta.

Alkuperämaatietojen mukaan kapinallisryhmien, Afganistanin (entisiä) kansallisten turvallisuusjoukkojen, hallitusta kannattavien puolisotilaallisten joukkojen ja siviilien voidaan katsoa syyllistyneen sotarikoksiin tai rikoksiin ihmisyyttä vastaan. Kansainvälisen humanitaarisen oikeuden rikkominen, johon kaikki osapuolet ovat raporttien mukaan syyllistyneet nykyisissä ja aiemmissa konflikteissa Afganistanissa, voidaan rinnastaa sotarikoksiin.[7]

[7] Ks. myös https://www.icc-cpi.int/afghanistan.

Kun selvitetään, voidaanko merkitykselliset teot katsoa sotarikoksiksi, Afganistanissa tapahtuvia aseellisia konflikteja[8] voidaan luonnehtia seuraavasti:

- PDPA:n hallituksen ja aseellisten vastustajien välinen aseellinen konflikti kesästä 1979 Neuvostoliiton 24.12.1979 tekemään hyökkäykseen asti: ei kansainvälinen;
- Neuvostoliiton ja Afganistanin sota joulukuusta 1979 helmikuuhun 1989: kansainvälinen;
- ”mujahideen”-joukkojen ja hallituksen välinen aseellinen konflikti (1989–1996): ei kansainvälinen;
- Talebanin ja UF-rintaman välinen aseellinen konflikti (1996–2001): ei kansainvälinen;
- Yhdysvaltojen johtaman liittoutuman ja Talebanin välinen aseellinen konflikti lokakuun 2001 ja kesäkuun 2002 välillä: kansainvälinen;
- Talebanin johtama kapina (aiempaa) Afganistanin hallitusta vastaan (vuodesta 2002) ja eri sissiryhmien välinen konflikti (2015 – meneillään): ei kansainvälinen.

Afganistanin kansallisen vakauden ja sovinnon lain perusteella suunniteltu armahdus ja Hezb-e Islamin / Gulbuddin Hekmatyarin kanssa syyskuussa 2016 tehdyn sopimuksen armahdussäännökset eivät todennäköisesti estäisi hakijan poissulkemista, mikäli todetaan, että hakija on henkilökohtaisesti vastuussa poissulkemiskriteerit täyttävistä merkityksellisistä teoista, sillä ne eivät täyttäisi asiaa koskevia vaatimuksia eli että ne olisivat Afganistanin kansalaisten demokraattisen tahdon ilmauksia ja että henkilö olisi joutunut niistä jo muuten edesvastuuseen.

Törkeä (epäpoliittinen) rikos

Uusin päivitys: Marraskuu 2021

Afganistanin yhteydessä laajalle levinnyt rikollisuus sekä lain ja järjestyksen romahtaminen tekevät törkeästä (epäpoliittisesta) rikoksesta erityisen merkityksellisen perusteen. Perhe- ja muihin yksityisriitoihin liittyvien murhien lisäksi erityisen merkityksellisiä vakavia rikoksia ovat esimerkiksi huumekauppa ja salakuljetus, asekauppa, ihmiskauppa, korruptio, kavallus ja muut talousrikokset, laiton verotus, laiton kaivostoiminta, mineraalien, jalokivien ja arkeologisten löytöjen kauppa tai salakuljetus jne.

Naisiin ja lapsiin kohdistuva väkivalta (esimerkiksi *bacha bazi,* lapsiavioliitot, kunniamurhat, seksuaalinen väkivalta tai jotkin perheväkivallan muodot yms.), joka on Afganistanissa yleistä, voidaan myös katsoa törkeäksi (epäpoliittiseksi) rikokseksi.

Jotkin törkeät (epäpoliittiset) rikokset voivat liittyä aseelliseen konfliktiin (esim. jos ne tehdään aseellisten ryhmien toiminnan rahoittamiseksi) tai ne voidaan katsoa lähtökohtaisesti epäinhimillisiksi teoiksi, jotka ovat osa siviiliväestöön kohdistuvaa järjestelmällistä tai laajaa

[8] On huomattava, että aseman määrittelyä koskevan direktiivin 12 artiklan 2 kohdan a alakohdan ja 17 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaisessa arvioinnissa viitataan merkityksellisiin kansainvälisiin instrumentteihin, joissa termit määritellään. Siksi sen arviointi, onko kyse aseellisesta konfliktista ja millainen se on luonteeltaan, perustuu kansainväliseen humanitaariseen oikeuteen ja voi poiketa aseman määrittelyä koskevan direktiivin 15 artiklan c alakohdan yhteydessä tehdystä arvioinnista, kuten Euroopan unionin tuomioistuimen *Diakité*-päätöksessä on määritetty.

hyökkäystä, jolloin niitä tulee tarkastella aseman määrittelyä koskevan direktiivin 12 artiklan 2 kohdan a alakohdan / 17 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaisesti.

Pakolaisaseman poissulkemisen osalta rikokseen voidaan soveltaa tätä perustetta, jos se on tehty Afganistanissa tai jossain kolmannessa maassa (esimerkiksi hakijan asuessa Pakistanissa tai Iranissa tai kauttakulkumaissa jne.). Toissijaisen suojelun osalta myös afganistanilaisten hakijoiden vastaanottavassa maassa tekemät törkeät rikokset johtavat poissulkemiseen.

Yhdistyneiden kansakuntien tarkoitusperien ja periaatteiden vastaiset teot

Uusin päivitys: Marraskuu 2021

Afganistanin yhteydessä (aiempikin) jäsenyys ISIL-K:n, Talebanin tai Hezb-e-Islamin kaltaisissa aseellisissa ryhmissä voi johtaa siihen, että on arvioitava aseman määrittelyä koskevan direktiivin 12 artiklan 2 kohdan c alakohdan / 17 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaisia seikkoja, saman direktiivin 12 artiklan 2 kohdan a alakohdan, 17 artiklan 1 kohdan a alakohdan taikka 12 artiklan 2 kohdan b alakohdan / 17 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaisten seikkojen lisäksi.

Poissulkemisen soveltamisen on perustuttava erityisten tosiasioiden yksilölliseen arviointiin sen suhteen, mitä hakija teki kyseisessä järjestössä. Hakijan asema järjestössä voi olla merkityksellinen seikka, ja korkean aseman vuoksi oletus henkilökohtaisesta vastuusta (joka voidaan kuitenkin kiistää) saattaa olla perusteltu. Kaikkia merkityksellisiä asianhaaroja on kuitenkin tarkasteltava, ennen kuin poissulkemispäätös voidaan tehdä.

Mikäli saatavilla olevat tiedot osoittavat, että hakija on osallistunut rikoksiin rauhaa vastaan, sotarikoksiin tai rikoksiin ihmisyyttä vastaan, arviointi on tehtävä aseman määrittelyä koskevan direktiivin 12 artiklan 2 kohdan a alakohdan / 17 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaisten poissulkemisperusteiden perusteella.

Vaaraksi jäsenvaltion yhteiskunnalle tai turvallisuudelle

Uusin päivitys: Marraskuu 2021

Kansainvälistä suojelua koskevaa hakemusta tarkasteltaessa asemanmäärittelydirektiivin 17 artiklan 1 kohdan d alakohdan mukaista poissulkemisperustetta voidaan soveltaa vain henkilöihin, jotka voivat muutoin saada toissijaista suojelua.

Muista poissulkemisperusteista poiketen tämän säännöksen soveltaminen perustuu tulevaisuuteen suuntautuvaan riskiarviointiin. Hakemuksen tutkimisessa otetaan silti huomioon hakijan entinen ja/tai nykyinen toiminta, kuten yhteydet tiettyihin ryhmiin, joiden katsotaan olevan vaaraksi jäsenvaltioiden turvallisuudelle, tai hakijan rikollinen toiminta.

Lisätietoa on yhteisessä analyysissä.

Lyhenteet

ALP	Afghan Local Police, Afganistanin paikallispoliisi (turvallisuushanke, jonka tarkoituksena on liittää aseistetut puolisotilaalliset joukot poliisivoimiin sisäministeriön tuella).
ANSF	Afghan National Security Forces, Afganistanin kansalliset turvallisuusjoukot, joihin kuuluvat Afganistanin kansalliset asevoimat (ANA), Afganistanin kansallinen poliisi (ANP) ja kansallinen turvallisuuspalvelu (NDS)
CJEU	Court of Justice of the European Union, Euroopan unionin tuomioistuin
COI	Country of origin information, alkuperämaatiedot
EU	Euroopan unioni
EUAA	Euroopan unionin turvapaikkavirasto
IDP	Internally displaced person, maan sisäinen pakolainen
IPA	Internal protection alternative, sisäisen suojelun vaihtoehto
ISKP	Khorasanin maakunnan islamilaisvaltio (ISIL-K)
LGBTIQ	Hlbtiq-henkilöt ovat ihmisiä, jotka tuntevat vetoa oman sukupuolensa edustajia (lesbo, homo) tai minkä tahansa sukupuolen edustajia (biseksuaalit) kohtaan, joiden sukupuoli-identiteetti ja/tai sen ilmaisu ei vastaa sukupuolta, jonka he ovat saaneet syntyessään (transihmiset ja muunsukupuoliset), joiden synnynnäiset sukupuolitetut piirteet eivät vastaa miehelle tai naiselle tyypillisiä piirteitä (intersukupuoliset) tai joiden identiteetti ei sovi seksuaalisuuden ja/tai sukupuolen binääriseen jaotteluun (queer).
NGO	Non-governmental organisation, valtiosta riippumaton järjestö
QD (qualification directive) = aseman määrittelyä koskeva direktiivi	Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2011/95/EU, annettu 13 päivänä joulukuuta 2011, vaatimuksista kolmansien maiden kansalaisten ja kansalaisuudettomien henkilöiden määrittelemiseksi kansainvälistä suojelua saaviksi henkilöiksi, pakolaisten ja henkilöiden, jotka voivat saada toissijaista suojelua, yhdenmukaiselle asemalle sekä myönnetyn suojelun sisällölle
UNAMA	YK:n avustusoperaatio Afganistanissa
UNHCR	YK:n pakolaisasiain päävaltuutettu
YK	Yhdistyneet kansakunnat

Laajamittainen yhteinen analyysi, johon tämä ohjeasiakirja perustuu, on saatavana e-kirjana ja pdf-tiedostona englanniksi.

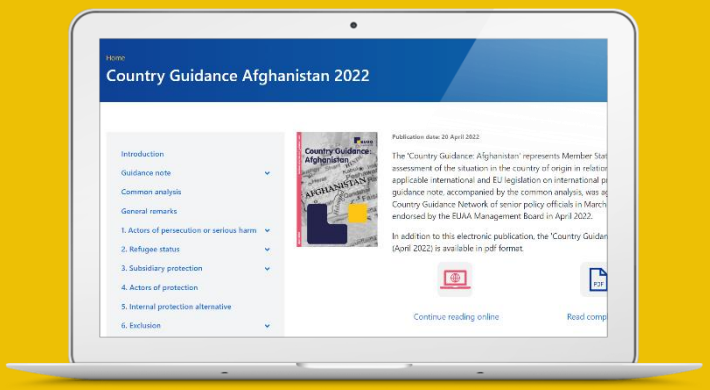

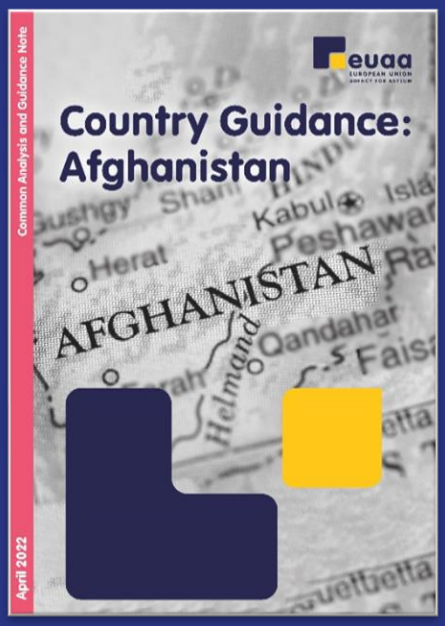

Ne ovat osoitteessa
https://euaa.europa.eu/country-guidance-afghanistan-2022

doi: 10.2847/289